

BEOORDELINGSRAPPORT

Beperkte opleidingsbeoordeling

hbo-bacheloropleiding
Opleiding tot Leraar Basisonderwijs
voltijd/deeltijd/academische pabo

Hogeschool Rotterdam

De kracht van
kennis.

BEOORDELINGSRAPPORT

Beperkte opleidingsbeoordeling

hbo-bacheloropleiding
Opleiding tot Leraar Basisonderwijs
voltijd/deeltijd/academische pabo

Hogeschool Rotterdam

CROHO nr. 34808

Hobéon Certificering

Datum

25 november 2014

Auditpanel

Drs. R.B. van der Herberg

Drs. E.M. Suasso de Lima de Prado

W.J.J. van Brecht

E. Geus

Secretaris

Drs. L. Blom-van Veen

INHOUDSOPGAVE

BASISGEGEVENS	1
1. SAMENVATTING	4
2. INLEIDING	7
3. OORDELEN OP HET NIVEAU VAN DE STANDAARDEN	9
4. ALGEMEEN EINDOORDEEL	27
5. AANBEVELINGEN	29
BIJLAGE I Scoretabel	31
BIJLAGE II Opleidingsspecifieke eindkwalificaties	33
BIJLAGE III Schematisch overzicht opleidingsprogramma	35
BIJLAGE IV Programma, werkwijze en beslisregels	39
BIJLAGE V Lijst geraadpleegde documenten	45
BIJLAGE VI Overzicht auditpanel	47

BASISGEGEVENS

NAAM INSTELLING	Hogeschool Rotterdam
status instelling (bekostigd of rechtspersoon voor hoger onderwijs)	Bekostigd
resultaat instellingstoets kwaliteitszorg	Positief (5-11-2013)
NAAM OPLEIDING (zoals in croho)	Opleiding tot Leraar Basisonderwijs
registratienummer croho	34808
domein/sector croho	Onderwijs
oriëntatie opleiding	Hbo
niveau opleiding	bachelor
graad en titel	Bachelor of Education
aantal studiepunten	240 EC
afstudeerrichtingen	Montessori-opleiding Yellow Brick Road
Onderwijsvorm	Competentiegericht onderwijs
locaties	Museumpark 40 Rotterdam Achterom 103 Dordrecht
varianten	Voltijd, Deeltijd, Academische Pabo
relevante lectoraten	Lectoraten van het Kenniscentrum Talentontwikkeling: Taalontwikkeling Versterking Beroepsonderwijs Brede School Ouders in Rotterdam Zuid Opgroeien in de stad Maatschappelijke zorg
datum audit / opleidingsbeoordeling	18 en 19 september 2014
contactpersoon	Rob Elgershuizen Directeur Instituut voor Lerarenopleidingen

Basisgegevens **Opleiding tot leraar Basisonderwijs**, voltijd, deeltijd, Academische Pabo

bron: Kritische Reflectie Bachelor Pedagogische Academie voor het Basisonderwijs, voltijd en deeltijd, juni 2014
peildatum: 1 oktober 2013

Tabel 1: Instroom

instroom (aantal)	2008	2009	2010	2011	2012	2013
☐ voltijd	308	327	335	385	326	382
☐ deeltijd	78	114	148	131	133	96
☐ duaal	25	17	17			

Tabel 2: Uitval uit het eerste jaar

Definitie: het aandeel van het totaal aantal bachelorstudenten (eerstejaars ho) dat na één jaar niet meer bij de opleiding staat ingeschreven.

Studiejaar	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Uitval uit opleiding	42,5%	36,6%	28,1%	35,4%	39,7%	43,5%
Uitval variant voltijd	41,1%	34,8%	25,2%	34,5%	39,3%	42,7%
Uitval variant duaal	35,0%	55,6%	44,4%	30,0%	X	X
Uitval variant deeltijd	61,8%	47,1%	39,6%	42,0%	41,7%	47,3%

Bron: 1CIJFERho 2014. 1CijferHO is een bestand door DUO geleverd. Het bestand hanteert studiejaar in plaats van cohorten.

Peildatum van 1CijferHO 2014 is 1 oktober 2013.

Tabel 3: Uitval uit de bachelor

Definitie: het aandeel van de bachelorstudenten dat zich na het eerste studiejaar opnieuw bij de opleiding inschrijft (herinschrijvers) dat in de nominale studieduur zonder het diploma te hebben behaald alsnog uitvalt uit de opleiding, zo mogelijk voor de laatste drie cohorten.

Studiejaar	2007	2008	2009
Uitval uit opleiding	13,3%	13,8%	12,0%
Uitval variant voltijd	12,7%	14,5%	10,7%
Uitval variant duaal	0,0%	20,0%	28,6%
Uitval variant deeltijd	22,7%	5,9%	18,2%

BRON: 1CIJFERHO 2014. 1CijferHO is een bestand door DUO geleverd. Het bestand hanteert studiejaar in plaats van cohorten. Peildatum van 1CijferHO 2014 is 1 oktober 2013.

Tabel 4: Rendement

Definitie: het aandeel van de bachelorstudenten dat zich na het eerste studiejaar opnieuw bij de opleiding inschrijft (herinschrijvers) dat het bachelordiploma haalt in de nominale studieduur + één jaar.

Studiejaar	2006	2007	2008
Rendement Opleiding	78,5%	82,1%	70,9%
Rendement variant voltijd	80,0%	84,2%	72,5%
Rendement variant duaal	100%	77,8%	50,0%
Rendement variant deeltijd	54,2%	37,5%	50,0%

Bron: 1CIJFERho 2014. 1CijferHO is een bestand door DUO geleverd. Het bestand hanteert studiejaar in plaats van cohorten.

Peildatum van 1CijferHO 2014 is 1 oktober 2013.

Tabel 5: Docentkwaliteit

Definitie: het aandeel docenten (OP) met een master en het aandeel docenten met een PhD in het totaal aantal docenten (OP).

Graad	MA
Percentage	68%

Er zijn 106 docenten (68 fte), daarvan is 1 docent gepromoveerd.

Bij docenten gaat het om personen (niet formatieplaatsen), ongeacht de aard van hun dienstverband (voltijd/deeltijd, tijdelijk/ vast). Docenten zijn als docerend/onderwijzend personeel in de administratie opgenomen. Studentassistenten en tutoren worden bij deze indicator niet als docent meegeteld.

Tabel 6: Student-docentratio

Definitie: de verhouding tussen het totaal aantal ingeschreven studenten en het totaal aantal fte's aan onderwijzend personeel van de opleiding in het meest recente studiejaar.

Ratio	1:23
-------	------

Het betreft hier het aantal fte's aan onderwijzend personeel dat is toe te schrijven aan de uitvoering van onderwijsactiviteiten. Bij freelance/ingehuurde docenten gaat het eveneens om het aantal uren voor onderwijsactiviteiten waarvoor deze docenten zijn ingeschakeld.

Tabel 7: Contacturen

Het gemiddeld aantal klokuren per week aan geprogrammeerde contacturen, voor ieder jaar van de opleiding

Studiejaar	1	2	3	4
Contacturen	16,5	14,5	14,5	Het aantal contacturen per week in blok 1 en 2 varieert van 1,5 tot 15,5. In blok 3 en 4 is er contacttijd voor: afstudeeronderzoek,, afstudeerassessment,, intervisie en SLC

Een contactuur is een onderwijsuur waarbij een docent fysiek aanwezig is. Een docent is een persoon die onderwijs verzorgt in dienst van de onderwijsinstelling (inclusief studentassistenten en tutoren). Onder contacttijd vallen onder meer hoor-- en werk-- colleges, studiebegeleiding, stagebegeleiding, tentamens en examens, en ook geprogrammeerde studieloopbaancoaching. Bij de berekening van contacturen per week wordt het totaal aantal klokuren dat per jaar wordt geprogrammeerd, door de opleiding gebruikt als grondslag, uitgaande van het aantal weken per jaar dat de opleiding besteedt aan onderwijsactiviteiten. Tijd voor zelfstudie, stages/werkplekleren en (onbegeleide) tijd voor afstudeeronderzoek en scriptie behoort niet tot de contacttijd.

1. SAMENVATTING

De Pedagogische Academie voor Basisonderwijs (Pabo) leidt op tot leraar basisonderwijs. Hogeschool Rotterdam (HR) verzorgt de Pabo in Rotterdam en Dordrecht en biedt op beide locaties een voltijd- en deeltijdvariant aan. Een opleiding die de student ruime keuzemogelijkheden biedt: vakprofileringen, leeftijdsspecialisatie, Montessori, het tutortraject, de Yellow Brick Road.¹ Ook is het mogelijk voor studenten om zich op excellentie te profileren. Met ingang van 2011-2012 is de opleiding gestart met de Academische Pabo, een nieuwe voltijdstudie voor studenten met een vwo-diploma.

Met het oog op doelmatigheid heeft Hogeschool Inholland per september 2014 de Pabo van Hogeschool Rotterdam in Dordrecht overgenomen en met haar eigen Pabo in Dordrecht samengevoegd. Hier zal nog enkele jaren door HR-docenten het HR-programma worden uitgevoerd, om de huidige studenten de gelegenheid te geven dit af te ronden. Daarnaast heeft de Pabo HR twee opleidingsvarianten in afbouw. Dit zijn de tweejarige deeltijdopleiding (op beide locaties) en de duale opleiding (op de locatie Dordrecht).

Standaard 1. Beoogde eindkwalificaties

De Pedagogische Academie voor Basisonderwijs van Hogeschool Rotterdam wil leerkrachten basisonderwijs opleiden die beschikken over voldoende vakmanschap en meesterschap, waardoor zij in staat zijn hun vakkennis op een passende en innovatieve manier te vertalen naar het onderwijs in de grootstedelijke context.

De opleiding baseert zich op de bekwaamheidseisen zoals die door de Stichting Beroepskwaliteit Leraren (SBL) in interactie met de beroepsgroep zijn ontwikkeld en in 2006 zijn vastgelegd in de wet BIO (Beroepen in het Onderwijs). Door middel van een matrix heeft de opleiding de relatie tussen de SBL-competenties en de Dublin Descriptoren zichtbaar gemaakt.

De Pabo HR heeft de zeven landelijke SBL-competenties doorontwikkeld en geactualiseerd (2012) in een eigen competentieprofiel met bijbehorende gedragsindicatoren aansluitend op haar missie.²

Het auditpanel heeft ook vastgesteld dat het eigen competentieprofiel van de Academische Pabo en bijbehorende gedragsindicatoren zich oriënteren op de beroepsuitoefening van de leerkracht basisonderwijs die afstudeert op het academisch niveau waartoe de opleiding opleidt.

Het auditpanel vindt het sterk van de opleiding dat zij haar competenties verder heeft geconcretiseerd met gedragsindicatoren gericht op het 'Lesgeven in de grote stad' en 'ICT/digitale didactiek'. Het auditpanel heeft vastgesteld dat de onderzoekscomponent concreet aanwezig is in de eindkwalificaties. De opleiding hanteert hierbij, in samenwerking met het lectoraat Talentontwikkeling, een heldere afbakening qua thema en oriëntatie op beroep en werkveld. Het Instituut voor Lerarenopleidingen, waartoe de opleiding behoort, heeft een internationaliseringsbeleid (2013-2017) geformuleerd dat Pabo HR uitvoert. Zo heeft de opleiding onder andere in 2013 een benchmark op het gebied van haar (deel)competenties en indicatoren uitgevoerd met de Hogeschool Artesis-Plantijn (Antwerpen) waar zij een convenant mee heeft getekend. Het auditpanel vindt dit een verbetering sinds de audit in 2008.

---

¹ Bij goed gevolg van deze vierjarige internationale specialisatie krijgen de studenten een certificaat waarmee zij les kunnen geven in tweetalig primair onderwijs, in vroeg vreemdetalenonderwijs Engels en op internationale scholen.

² De opleiding wil leerkrachten basisonderwijs opleiden die beschikken over voldoende vakmanschap en meesterschap, waardoor zij in staat zijn hun vakkennis op een passende en innovatieve manier te vertalen naar het onderwijs in de grootstedelijke context van Rotterdam.

Concluderend is het auditpanel buitengewoon te spreken over de beoogde eindkwalificaties waarin onderzoek, Lesgeven in de grote stad en ICT een duidelijke plaats hebben. De opleiding gaat met haar profilering verder dan het landelijk beroepsprofiel. Het auditpanel vindt het een sterk punt dat bij de opleiding het systeemdenken, waarbij opleiding, kenniscentrum en werkveld elkaar over en weer beïnvloeden, steeds zichtbaarder wordt. Het feit dat de internationaliseringscomponent nog niet concreet in de eindkwalificaties zijn opgenomen weegt hierdoor minder zwaar. Dit brengt het auditpanel op Standaard 1 als geheel tot het oordeel 'goed'.

Standaard 2. Onderwijsleeromgeving

Het auditpanel heeft vastgesteld dat de opleiding een actueel, samenhangend, studeerbaar en transparant programma biedt. Het programma bevat ruime keuzemogelijkheden, een mooi didactisch concept en passende werkvormen. De onderzoekslijn is helder, het nieuwe stagemodel is qua inhoud op orde. Er zijn goede docenten c.q. lerarenopleiders. Hierbij is een mooi systemisch geheel zichtbaar.

Daarnaast stelt het auditpanel vast dat de samenwerking met het gehele werkveld nog traditioneel ingericht is, dat de opleiding nog geen gedeelde visie met het werkveld heeft gerealiseerd. Tevens zijn de coachingskwaliteit van de studieloopbaanbegeleider en de frequentie waarmee hij de stageplek bezoek wisselend. Al deze punten in overweging nemende komt het auditpanel op Standaard 2 als geheel tot het oordeel 'voldoende'.

Standaard 3. Toetsen en gerealiseerde eindkwalificaties

Het auditpanel heeft vastgesteld dat de opleiding een mooi uitgelijnd en adequaat toetssysteem heeft met heldere procedures, waarin de (landelijke) kennistoetsen volledig zijn geïntegreerd.

De opleiding heeft de competenties, indicatoren en BoKS per cursus omgezet in toetsbare cursusdoelen en opgenomen in de cursusbeschrijvingen. Ze vormen de grondslag voor de toetsmatrijs en beoordelingscriteria van de bijbehorende toets. De cursusbeheerder stuurt bij het ontwerpen van de toets op validiteit, betrouwbaarheid, transparantie en efficiëntie. De opleiding beschikt over een rolvolwassen examencommissie.

Het auditpanel is van oordeel dat de toetsen van verschillende jaren van goede kwaliteit zijn. Studenten weten vooral door het gebruik van rubrics duidelijk wat er van ze wordt verwacht. Het auditpanel is voorts van oordeel dat de opleiding al haar eindkwalificaties op adequate wijze toetst. Het auditpanel heeft vastgesteld dat de door hem bestudeerde afstudeerwerken zonder twijfel van bachelorniveau waren. Het auditpanel vindt het type onderzoeksvragen dat het heeft gezien inhoudelijk relevant voor een bachelor leraar basisonderwijs. Ook de beoordelingen door de docenten waren goed uitgevoerd. De beoordeling door het auditpanel kwam in alle gevallen overeen met die van de docenten. Door het gebruik van rubrics heeft de opleiding sinds de visitatie in 2008 een duidelijke verbetering in de beoordeling van de afstudeerwerken laten zien.

In de afweging tussen (i) een mooi uitgelijnd en adequaat toetssysteem met heldere procedures, waarvan de opleiding zelf het eigenaarschap draagt; (ii) (landelijke) kennistoetsen die volledig zijn geïntegreerd in het curriculum; (iii) een deskundige examencommissie die haar verantwoordelijkheid op een proactieve manier invult; en (iv) een goed eindniveau komt het auditpanel op Standaard 3 tot het oordeel 'goed'.

Algemene conclusie:

Het auditpanel is van oordeel dat de hbo-bachelor Opleiding tot Leraar Basisonderwijs van Hogeschool Rotterdam een opleiding aanbiedt die voldoet aan de eisen van het accreditatiekader. Het auditpanel kent voor alle varianten aan de Standaarden 1 en 3 een 'goed' en aan de Standaard 2 een 'voldoende' toe.

Conform de beslisregels van de NVAO geeft het auditpanel de hbo-bachelor Opleiding tot Leraar Basisonderwijs van Hogeschool Rotterdam als geheel het eindoordeel 'goed'. Het auditpanel adviseert de NVAO derhalve de opleiding te accrediteren voor een periode van zes jaar.

Den Haag, 25 november 2014

Drs. R.B. van der Herberg,
voorzitter

Drs. L. Blom-van Veen,
secretaris

2. INLEIDING

De Pedagogische Academie voor Basisonderwijs (Pabo) leidt op tot leraar basisonderwijs.

De Pedagogische Academie voor het basisonderwijs van Hogeschool Rotterdam maakt deel uit van het Instituut voor Lerarenopleidingen (IvL). Het IvL, dat aangestuurd wordt door een directeur, bestaat verder uit dertien bacheloropleidingen tot tweedegraads leraar in het voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs, de associate degree lerarenopleidingen Technisch Beroepsonderwijs en de masteropleiding Leren & Innoveren (MLI).

Karakteristiek van de opleiding

Hogeschool Rotterdam (HR) verzorgt de Pabo in Rotterdam en Dordrecht en biedt op beide locaties een voltijd- en deeltijdvariant aan. De dagelijkse leiding van de Pabo is in handen van twee onderwijsmanagers in Rotterdam en één in Dordrecht.

Met ingang van 2011-2012 is de opleiding gestart met de Academische Pabo, een nieuwe voltijdstudie voor studenten met een vwo-diploma. In deze variant combineert de opleiding de bacheloropleiding van de Pabo met academische modulen van de bacheloropleiding Pedagogische Wetenschappen van de Erasmus Universiteit Rotterdam (EUR). Studenten kunnen hierdoor in vier jaar het Pabo-diploma en een bachelor Pedagogische Wetenschappen behalen en vervolgens instromen in het eenjarige masterprogramma Pedagogy and Education van de EUR. In 2014-2015 heeft de Academische Pabo haar eerste lichte vierdejaars studenten.

De opleiding heeft twee opleidingsvarianten in afbouw. Dit zijn de tweejarige deeltijdopleiding (op beide locaties) en de duale opleiding (op de locatie Dordrecht).³

Vorige accreditatie

Het auditpanel dat de vorige accreditatie-audit (NQA, 2008) bij de opleiding uitvoerde, vroeg aandacht voor: (i) internationale positionering/profilering (benchmarking), (ii) verbetering van de samenhang tussen de vak- en vormingsgebieden en tussen kennis en praktijk en (iii) aanscherping van de beoordeling van afstudeerwerken.

Naar aanleiding van de vorige accreditatie heeft de opleiding: (i) op het gebied van internationale positionering een internationale benchmark conferentie georganiseerd gericht op diversiteitsvraagstukken in een grootstedelijke context (2011). Hieruit is een partnership ontstaan tussen IvL en Hogeschool Artesis-Plantijn in Antwerpen. Daarnaast heeft de opleiding haar nieuwe competenties (2012) gebaseerd op de SBL (Stichting Beroepskwaliteit Leraren)-competenties en de aanbevelingen van ATEE (Association for Teacher Education in Europe) en deze uitgewerkt op vier niveaus; (ii) de landelijke kennisbases ingevoerd; (iii) inhoudelijke Rotterdamse thema's (ICT/digitale didactiek en lesgeven in de grote stad) geprofileerd; (iv) de samenhang in het programma verbeterd door: beroepsthema's per onderwijsperiode te formuleren, de introductie van PGO (Probleemgestuurd Onderwijs) in jaar 3, de onderwijskundige en didactische leerinhouden en stageopdrachten vanuit het kennisgestuurde onderwijs aan te laten sluiten bij de praktijk (stage) waar de student zich op dat moment in bevindt; en (v) de beoordeling van afstudeerwerken aangescherpt door in de ontwikkeling van haar eigen toetsplan gestalte te geven aan het nieuwe Toetsbeleid Instituut voor Lerarenopleidingen 2013-2017.

---

³ In de tweejarige deeltijd studeert de laatste groep af in 2014 (Rotterdam) en in februari 2015 (Dordrecht). Het duale programma heeft nog zes studievertragers die tot en met 2014-2015 de gelegenheid hebben om af te studeren.

Daarnaast is de opleiding ook aan de slag gegaan met de aanbevelingen op basis van interne audits (2012) en de Educom audit (2013). Zo heeft de opleiding: (i) het toetsplan aangescherpt door: het gebruik van rubrics bij de beoordeling van het eindniveau, explicitering van competenties en invoering van kennisbases, (ii) het didactisch concept verhelderd, (iii) de onderzoekslijn geëxpliciteerd en (iv) internationale bronnen opgenomen in de literatuurlijst.

Hierna volgt de rapportage van de bevindingen en het oordeel van het auditpanel voor beide locaties voor zowel de voltijd- als de deeltijdvariant. Om de overzichtelijkheid te bewaren is ervoor gekozen de bevindingen zoveel mogelijk te bundelen. Alleen waar sprake is van evidente verschillen tussen de varianten, zijn die benoemd. De bevindingen met betrekking tot de Academische Pabo betreffen alleen het hbo-onderdeel van deze opleiding.

Waar in dit rapport verwezen wordt naar de student met *hij* of *hem*, moet ook *zij* of *haar* gelezen worden.

3. OORDELEN OP HET NIVEAU VAN DE STANDAARDEN

Beoogde eindkwalificaties

Standaard 1: De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat inhoud, niveau en oriëntatie betreft geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

Toelichting NVAO: De beoogde eindkwalificaties passen wat betreft niveau (bachelor–master) en oriëntatie (hbo–wo) binnen het Nederlands kwalificatieraamwerk. Zij sluiten bovendien aan bij de actuele eisen die in internationaal perspectief vanuit het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van de opleiding.

Bevindingen

Inhoud van de beoogde eindkwalificaties

De opleiding Pedagogische Academie voor Basisonderwijs van Hogeschool Rotterdam (Pabo HR) baseert zich op de bekwaamheidseisen zoals die door de Stichting Beroepskwaliteit Leraren (SBL) in interactie met de beroepsgroep zijn ontwikkeld en in 2006 zijn vastgelegd in de wet BIO (Beroepen in het Onderwijs). Door middel van een matrix heeft de opleiding de SBL-competenties in relatie gebracht met de Dublin Descriptoren.

De Pabo HR heeft de zeven landelijke SBL-competenties doorontwikkeld en geactualiseerd (2012) in een eigen competentieprofiel met bijbehorende gedragsindicatoren aansluitend op haar missie: De opleiding wil leerkrachten basisonderwijs opleiden die beschikken over voldoende vakmanschap en meesterschap, waardoor zij in staat zijn hun vakkennis op een passende en innovatieve manier te vertalen naar het onderwijs in de grootstedelijke context van Rotterdam.

Het auditpanel is van oordeel dat de missie van de opleiding passend is voor haar ambities en dat deze goed aansluit bij de uitgewerkte competenties en de vereiste kennisbases die hierin zijn opgenomen. In Standaard 2 is toegelicht hoe de opleiding haar visie op leren duidelijk maakt in zeven uitgangspunten van waaruit zij haar programma vormgeeft.

Oriëntatie en niveau

De opleiding heeft de rollen en contexten uit het beroepsbeeld van de leraar basisonderwijs als generalist (commissie Meijerink, 2012) uitgewerkt in competenties en deelcompetenties. Deze heeft zij vervolgens verder geconcretiseerd in gedragsindicatoren op vier niveaus: (i) propedeusefase (opleidingsbekwaam), (ii) basisfase (basisbekwaam), (iii) profileringsfase (profilieren en vakbekwaam) en (iv) afstudeerfase (startbekwaam). De student moet voor elke deelcompetentie het startbekwaamheidsniveau bereiken. De gedragsindicatoren zijn leidend bij de toetsing.

De eindcompetenties van de opleiding bevatten de landelijk vastgestelde competenties, die wat betreft niveau en oriëntatie passen binnen het Nederlands kwalificatieraamwerk en bovendien aansluiten bij de actuele eisen die in het (inter)nationaal perspectief vanuit het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld. Het volledige opleidingsprofiel is als Bijlage II bij dit rapport gevoegd.

Onderzoek

Het auditpanel is van oordeel dat de opleiding haar missie op het gebied van ontwikkeling en innovatie van het onderwijs heel consequent en gedegen heeft doorvertaald naar haar eindkwalificaties. De opleiding laat dit in de door haar ontwikkelde BoKS (Body of Knowledge and Skills) 'onderzoeksvaardigheden (2012)' onder andere tot uiting komen in de gedragsindicatoren behorend bij de competentie die gericht is op het samenwerken met collega's. Van de startbekwame leraar wordt verwacht dat hij werkt aan de ontwikkeling en verbetering van zijn onderwijs en het onderwijs in zijn schoolomgeving door middel van zelfstandig opgezet en uitgevoerd praktijkgericht onderzoek.

De opleiding hanteert hierbij, zo oordeelt het auditpanel, een heldere afbakening qua thema en oriëntatie op beroep en werkveld. Uit het gesprek dat het auditpanel voerde met het lectoraat Talentontwikkeling, dat nu gekoppeld is aan het Instituut voor Leraren opleidingen, bleek dat het kenniscentrum in toenemende mate betrokken is bij het onderzoek van de opleiding en o.a. via het BOSS-project meedenkt over de ontwikkeling van het onderzoek bij de opleiding. Dat vindt het auditpanel een positieve ontwikkeling. (Zie verder de Standaarden 2 en 3.)

Internationalisering

Het Instituut voor Lerarenopleidingen, waartoe de opleiding behoort, heeft een internationaliseringsbeleid (2013-2017) geformuleerd dat Pabo HR uitvoert. Zo heeft de opleiding in 2013 een benchmark op het gebied van haar (deel)competenties en indicatoren uitgevoerd met de Hogeschool Artesis-Plantijn (Antwerpen) waar zij een convenant mee heeft getekend.

Het auditpanel is van oordeel dat de opleiding met betrekking tot internationalisering goede vooruitgang heeft geboekt sinds de visitatie in 2008, hoewel zij op dit gebied in haar competentieprofiel nog geen specifieke doelen heeft opgenomen.

Kennisbasis

De opleiding was vertegenwoordigd in de ontwikkelgroepen (Engels en Nederlands) en in de resonansgroepen van vrijwel alle vakken van de generieke kennisbasis in het kader van het vaststellen van een kennisbasis voor Pabo studenten. Onder andere op basis van deze input zijn, onder leiding van de commissie Meijerink (2012), kennisbases voor alle vak- en vormingsgebieden in het basisonderwijs ontwikkeld.

Het auditpanel heeft vastgesteld dat de opleiding de landelijke kennisbases heel degelijk heeft uitgewerkt in haar eigen BoKS-en en dat deze een goed uitgangspunt vormen voor de kennisverwerving van haar studenten. (Zie Standaard 2 voor de uitwerking hiervan in het programma.)

Profilering en positionering in het domein

De landelijke eis is dat Pabo studenten naast de vakkennis voor Nederlandse taal en rekenen/wiskunde de volledige generieke kennisbases (kerndeel en profieldeel) moeten verwerven op het gebied van onderwijskunde, pedagogiek en leerpsychologie. Van de overige vakken moeten zij het kerndeel verwerven met daarnaast het profieldeel van minimaal één vak. De Pabo van Hogeschool Rotterdam wil dat haar studenten zich extra profileren in twee vakken in plaats van één. Dit houdt in dat zij ervoor heeft gekozen dat haar studenten zich extra moeten verdiepen in een kunstvak (beeldend, dans & drama of muziek) en een wereldvak (aardrijkskunde, geschiedenis of natuur & techniek). De opleiding vindt deze vakken van wezenlijk belang, omdat maar weinig kinderen in de grote stad kennis op deze vakgebieden van huis uit meekrijgen.

Bovendien heeft de opleiding in samenwerking met het Kenniscentrum Talentontwikkeling van de Hogeschool en de Erasmus Universiteit Rotterdam twee eigen profileringsgebieden met bijbehorende BoKS-en ontwikkeld die de studenten volledig moeten verwerven: 'Lesgeven in de grote stad' en 'ICT/digitale didactiek'.

De opleiding vindt het profileringsgebied 'Lesgeven in de grote stad' van belang, omdat de thuissituatie van kinderen in de grote stad vaak minder optimaal en soms problematisch is, waardoor deze kinderen in een stad als Rotterdam voor het behalen van goede leerprestaties extra afhankelijk zijn van de pedagogische en didactische kwalificaties van de leraar. In de hierbij behorende BoKS is daarom, zo constateerde het auditpanel, ondermeer opgenomen dat de startbekwame docent op constructieve wijze omgaat met de cultuur, waarden en normen van ouders en dat hij probeert in het belang van het kind een brug te slaan tussen ouders en school.

Het profileringsgebied 'ICT/digitale didactiek' is volgens de opleiding van belang, omdat de leraar en daarmee de leerlingen in het basisonderwijs voorbereid moeten worden op de digitale ontwikkelingen in samenleving en onderwijs. Het auditpanel heeft, na bestudering van de BoKS ICT, vastgesteld dat de student bijvoorbeeld al in de beginfase van de opleiding in staat moet zijn de beschikbare ICT en media in te zetten bij de uitvoering van zijn onderwijs.

Het auditpanel is van oordeel dat de opleiding haar hoge ambities op het gebied van profilering zowel tijdens de verschillende gesprekken als in haar documentatie goed heeft verantwoord. De opleiding biedt haar afgestudeerden op deze wijze in de Rotterdamse context waar zij komen te werken een duidelijke voorsprong ten opzichte van hun beroepsgenoten.

Academische Pabo

De opleiding heeft met een stuurgroep van de Erasmus Universiteit Rotterdam (EUR) en het werkveld gediscussieerd over de ontwikkeling van het beroepsbeeld van een academisch opgeleide leerkracht. Dit heeft er toe geleid dat de opleiding bij de zeven SBL-competenties aanvullende gedragsindicatoren heeft geformuleerd die erop gericht zijn dat de *academische opgeleide leerkracht* een voortrekkersrol in de school met betrekking tot de verbetering en vernieuwing van het onderwijs vervult. Daarnaast vervult hij de functie van intermediair tussen de verschillende Rotterdams zorginstanties met als doel een optimale talentontwikkeling van de basisschoolleerlingen te bewerkstelligen. Het auditpanel heeft vastgesteld dat het competentieprofiel en de bijbehorende gedragsindicatoren van de Academische Pabo zich inderdaad oriënteren op de beroepsuitoefening van de leerkracht basisonderwijs die afstudeert op het academisch niveau waartoe de opleiding opleidt.

Montessorionderwijs en Talentontwikkeling/Tutorproject

Via cursussen binnen de keuzetijd, een vakprofilering en stages op Montessori scholen kunnen studenten zich specialiseren tot leraar voor het Montessori onderwijs. De opleiding heeft hiervoor een convenant gesloten met Librijn Openbaar Onderwijs. Daarnaast biedt de opleiding in het derde studiejaar een programma Talentontwikkeling/tutoring. Studenten werken in samenwerking met de Stichting BOOR (Bestuur Openbaar Onderwijs Rotterdam) en de Erasmus Universiteit met kleine groepjes leerlingen aan het gebruik van verschillende leerstrategieën en het benutten van de talenten van kinderen.

Opleiden in de School

Dat de opleiding goede contacten onderhoudt met het werkveld bleek het auditpanel onder meer uit het feit dat de opleiding verder is in een nieuw vierjarig project 'Beter Opleiden in Samenhang en Synergie (BOSS) waarin ook het werkveld actief participeert. Hierbij worden aan basisscholen drie kwaliteitskeurmerken toegekend, die een opbouw kennen in de intensiteit van Samen Opleiden: de stageschool, de opleidingsschool en de lerende en academische basisschool. Het ministerie OCW heeft hiervoor 2 miljoen euro toegekend. Het werkveld, Stichtingen Boor en Wijzer, heeft zich met het binnenhalen van de subsidie gecommitteerd aan het projectplan. Op initiatief van de directeur van het instituut komen de partners iedere zes weken bij elkaar.

Het auditpanel is erg positief over de verschillende 'pareltjes', zoals Academische Pabo, Montessori, Talentontwikkeling en in potentie het Boss-project, die de opleiding biedt aan de studenten om zich in het werkveld van de grote stad te kunnen profileren ten opzichte van hun vakgenoten.

Validering door het werkveld

De Beroepenveldcommissie en alumni, met wie het auditpanel sprak, waren zeer positief over de eindkwalificaties die de studenten tijdens de opleiding ontwikkelen als voorbereiding op de praktijk. De opleiding heeft een, naar het oordeel van het auditpanel, betrokken en deskundige Beroepenveldcommissie, die drie keer per jaar bijeenkomt. De commissie, die bij de herijking van het opleidingsprofiel een aantoonbaar eigen inhoudelijke inbreng heeft gehad, heeft het vernieuwde competentieprofiel in 2013 gevalideerd. Het volledige opleidingsprofiel is als Bijlage II bij dit rapport gevoegd.

Weging en Oordeel: goed

Het auditpanel is bijzonder positief over de beoogde eindkwalificaties waarin onderzoek, Lesgeven in de grote stad en ICT een duidelijke plaats hebben. De opleiding gaat met haar profilering verder dan het landelijk beroepsprofiel. Het auditpanel vindt het een sterk punt dat bij de opleiding het systeemdenken, waarbij opleiding, kenniscentrum en werkveld elkaar over en weer beïnvloeden, steeds zichtbaarder wordt. Het feit dat de internationaliseringscomponent nog niet concreet in de eindkwalificaties zijn opgenomen weegt hierdoor minder zwaar. Dit brengt het auditpanel op Standaard 1 als geheel tot het oordeel 'goed'.

Onderwijsleeromgeving

Standaard 2: Het programma, het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde eindkwalificaties te realiseren.

Toelichting NVAO: De inhoud en vormgeving van het programma stellen de toegelaten studenten in staat de beoogde eindkwalificaties te bereiken. De kwaliteit van het personeel en van de opleidingsspecifieke voorzieningen is daarbij essentieel. Programma, personeel en voorzieningen vormen een voor studenten samenhangende onderwijsleeromgeving.

Bevindingen

Programma

Algemeen

De Pabo van Hogeschool Rotterdam biedt een programma waarbij de student in de eerste twee studiejaren de basiskennis en -vaardigheden verwerft die hij in de rest van de studie uitbouwt om onderwijs te kunnen verzorgen voor alle jaargroepen (1 t/m 8).

Van jaar 1 tot en met jaar 2 neemt het stagelopen toe, van eerst twee aangesloten lessen tot een hele dag lesgeven in een groep. In het derde studiejaar kiest hij als specialisatie het jongere of het oudere kind en sluiten de stages aan op de gekozen leeftijdsspecialisatie. Bij de leeftijdsspecialisatie verdiepen de studenten zich ook verder in onderwijskunde, taal en rekenen/wiskunde. Daarnaast loopt hij een oriënterende stage in het speciaal (basis)onderwijs en kiest hij als vakprofilering één kunstvak en één wereldvak. In het vierde jaar doet hij in de minor onderzoek naar een actueel vraagstuk. Tijdens de afstudeerstage als leraar-in-opleiding (lio) functioneert hij als leerkracht zelfstandig mee in het basisschoolteam en doet hij zijn afstudeeronderzoek. Bijlage III bevat een schematisch overzicht van het opleidingsprogramma.

De deeltijdstudenten volgen vanaf 2014-2015 (met minder contacturen en stagedagen) hetzelfde programma als de voltijdstudenten.

Instroom en kwaliteit instroom

De deeltijdopleiding richt zich op studenten die werk en/of gezin met hun studie willen combineren. Vanaf september 2013 kunnen deeltijdstudenten die een wo of hbo-diploma een versneld programma van tweeënhalf jaar volgen als zij in aanmerking komen voor vrijstellingen. Zij kunnen een deel van de versnelling (30 EC) bereiken door een aantal cursussen in (begeleide) zelfstudie te doen.

De Academische Pabo richt zich op studenten die leerkracht willen worden, maar ook wetenschappelijk geïnteresseerd zijn en betrokken willen zijn bij het oplossen van complexe vraagstukken in de basisschool. Om in te kunnen stromen in de Academische Pabo moeten studenten een vwo-diploma hebben behaald.

De opleiding probeert het aantal mannelijke studenten te verhogen door gerichte voorlichting, het samenstellen van klassen met minimaal 40% mannelijke studenten per klas en de stage voor de mannen te laten starten bij het oudere kind. Dit heeft inmiddels geresulteerd in een lichte groei van 11% mannelijke studenten in 2009 naar 16% in 2013.

Het auditpanel heeft vastgesteld dat de opleiding nog geen extra eisen stelt aan de voorkennis van instromende studenten vanuit het mbo. Wel heeft zij maatregelen getroffen om de kwaliteit te verhogen door in samenwerking met de ROC's in de regio een schakeltraject aan te bieden waar mbo-studenten als voorbereiding op het hbo al enkele vakken op de Pabo HR kunnen volgen.

Ook heeft de opleiding op basis van het hogeschool brede programma 'Studiesucces voor iedereen' maatregelen getroffen om deficiënties van instromende studenten weg te werken.

Zij organiseert hiervoor onder andere: (i) startgesprekken om na te gaan of de student de juiste studiekeuze heeft gemaakt; (ii) summer/autumnschools; (iii) peercoaching, waarbij de student leert om beter te plannen en te studeren en ondersteuning krijgt bij taal, rekenen en ICT; en (iv) studieloopbaanbegeleiding om de student te leren zijn eigen competentieontwikkeling te sturen.

Het auditpanel is van oordeel dat de opleiding een palet van maatregelen treft door middel van ondersteunend onderwijs voor aankomende studenten en daarmee de kwaliteit borgt. Dit werd tijdens de visitatie door zowel de voltijd- als de deeltijdstudenten bevestigd.

Verbinding eindkwalificaties – programma

De opleiding heeft in haar OER en in Osiris de beoogde eindcompetenties, deelcompetenties en gedragsindicatoren toegelicht. De gedragsindicatoren geven per deelcompetentie en per studiefase (studiejaar) het beoogde niveau aan. (Zie Standaard 1.) De opleiding heeft per studiejaar de gedragsindicatoren uitgewerkt naar de betrokkenheidsfase, die het ontwikkelingsniveau van de student in het betreffende studiejaar schetst:

1. Ik en de taak (propedeusefase)
2. De taak en de leerling (basisfase)
3. De leerling en de organisatie (profielingsfase)
4. Integratie (afstudeerfase)

Het auditpanel heeft vastgesteld dat de betrokkenheidsniveaus, naar mate de studie vordert, van de student verlangen dat hij in zijn handelen een toenemende mate van complexiteit, verantwoordelijkheid en transfer laat zien. Ook de toetscriteria zijn verbonden met deze betrokkenheidsniveaus. (Zie ook standaard 3.)

De dekkingsmatrixen per studiejaar koppelen de onderwijsperioden aan de bijbehorende competenties, deelcompetenties en gedragsindicatoren/leerdoelen. Bij elkaar maken de dekkingsmatrixen zichtbaar dat de gedragsindicatoren/leerdoelen van alle onderwijseenheden tezamen de zeven eindkwalificaties van de opleiding volledig afdekken. Dit wordt bevestigd doordat studenten tijdens de visitatie hun tevredenheid ook uitten over de kwaliteit van het studiemateriaal.

Tijdens de visitatie gaven studenten aan dat de door de opleiding beoogde profilering tijdens de lessen goed tot uiting komt door bijvoorbeeld de aandacht voor taal bij allochtone kinderen en de tweedejaars stage op een ontwikkelingsachterstand school (profielingsgebied 'Grote Stad'). Een aantal studenten dat het auditpanel sprak had de opleiding ook gekozen vanwege de aandacht voor multiculturaliteit in het (stage)programma. In de minor 'Digitale Technieken en Nieuwe Media' wordt de profilering op het gebied van ICT goed zichtbaar.

Vormgeving curriculum

In 2010 heeft de opleiding besloten haar onderwijsmodel te vernieuwen. De begrippen 'vakmanschap' (kennisbases) en 'meesterschap' (beroepsvereisten) geven de opleiding richting aan het Rotterdams Onderwijsmodel (ROM). De opleiding heeft hiermee geanticipeerd op de aanbevelingen van de commissie Meijerink, die op grond van de landelijk ontwikkelde kennisbases een kerndeel en een profieldeel heeft beschreven.

Het nieuwe onderwijsmodel is in de voltijdvariant geïmplementeerd in 2012-2013 (jaar 1 en 4) en in 2013-2014 (jaar 2 en 3). In de deeltijdvariant vindt de invoering plaats in 2013-2014 (jaar 1 en 4) en in 2014-2015 (jaar 2 en 3). Het curriculum van de deeltijdopleiding is gebaseerd op dat van de voltijdopleiding. Het nieuwe onderwijsmodel is ook leidend voor het programma van de Academische Pabo.

De opleiding maakt haar visie op leren duidelijk in zeven uitgangspunten van waaruit zij haar programma vormgeeft. Zij biedt: (i) competentiegericht leren in de praktijkgestuurde leerlijn van het Rotterdams Onderwijs Model (ROM); (ii) onderwijs waarbij docenten een voorbeeldfunctie vervullen (actief leren); (iii) garantie dat de student een gedegen kennisbasis verwerft om kinderen te ondersteunen bij hun ontplooiing tot actieve burgers in de grote stad (vakmanschap); (iv) afgestudeerden die met een kritische en onderzoekende houding in de toekomst nieuwe (ook internationale) ontwikkelingen kunnen vertalen naar de eigen onderwijspraktijk (meesterschap); (v) samenhang tussen en binnen de kennisgestuurde, praktijkgestuurde en studentgestuurde leerlijn; (vi) een verdiepend afstudeerprofiel door minor, leeftijdsspecialisatie en vakprofilering; en (vii) ruime keuzemogelijkheden waarmee studenten hun talenten en potenties kunnen ontwikkelen.

In het Rotterdams Onderwijs Model (ROM) stellen de hogeschool en de opleiding de verbinding met de omgeving (Rotterdam) en de beroepspraktijk centraal, zodat invloeden van buiten naar binnen komen en vice versa (outside in en inside out). Dit houdt in dat studenten tijdens de hele opleiding in aanraking komen met realistische vraagstukken. Het ROM bestaat uit drie leerlijnen (kennisgestuurd, praktijkgestuurd en studentgestuurd) en studieloopbaancoaching (slc). In de loop van de studie verschuift het accent van de kennisgestuurde (van 50% naar 15%) naar de praktijkgestuurde leerlijn (van 35% naar 50%). Daarbij neemt de rol van studentgestuurde leerlijn toe van 10% naar 30%.

De opleiding hanteert diverse vormen van actief (samenwerkend) leren om tegemoet te komen aan de verschillende (leer)behoeften van studenten. Zij gaat hierbij uit van de sociaal-constructivistische leertheorie van Vygotsky. Docenten hanteren op basis hiervan tijdens de lessen in de kennisgestuurde leerlijn vooral instructie-, interactie-, opdracht-, samenwerkings- en speltechnieken.

Binnen de praktijkgestuurde leerlijn hanteert de opleiding het competentie- en projectgericht onderwijs. De student werkt vanuit zijn eigen beginsituatie planmatig aan het verwerven van zijn competenties. Het projectonderwijs wordt enerzijds vormgegeven door authentieke beroepssituaties waarbij studenten werken aan opdrachten vanuit de opleiding of een stageschool. Anderzijds werken studenten in kleine groepen aan probleemcasussen in probleemgestuurd onderwijs.

Bij het vraaggestuurd onderwijs in de studentgestuurde leerlijn werkt de student vanuit zijn eigen leervragen, kwaliteiten en interesses. De opleiding sluit hierop aan door verschillende keuzemogelijkheden te bieden zoals ondersteunende en verdiepende keuzecursussen, minoren en afstudeeronderzoek.

Samenhang

De leerlijnen bieden door de invloed die zij op elkaar hebben de horizontale samenhang in het programma. In de *kennisgestuurde* leerlijn verwerft de student zijn vakmanschap vanuit de kennisbases van de verschillende vak- en vormingsgebieden en de aanvullende BoKS-en (De Grote Stad en ICT/Digitaal). In de *praktijkgestuurde* leerlijn is de praktijk door middel van stages en projecten zelf de leermeester voor de student (meesterschap). De samenhang met het vakmanschap is hier zichtbaar doordat het onderwijs op school aansluit bij de stage/project van de student. In de *studentgestuurde* leerlijn geeft de student een eigen kleur aan zijn studie doordat hij zijn persoonlijke studiepakket samenstelt met keuzecursussen en een minor. De *studieloopbaancoach* begeleidt de student aan de hand van zijn persoonlijk ontwikkelingsplan (POP).

Studenten bevestigen tijdens de visitatie dat het onderwijs erg gericht is op de stage, dat praktijkopdrachten vanuit de opleiding (bijvoorbeeld onderwijskunde) goed uitvoerbaar en ondersteunend zijn en dat ook de mentoren in het werkveld goed op de hoogte zijn van de inhoud. In het eerste jaar bespreken docenten tijdens alle lessen de stage-ervaringen van de studenten.

Daarnaast bevordert de opleiding de horizontale samenhang tussen de verschillende vakken doordat iedere cursus qua inhoud aansluit bij het beroepsthema dat in de betreffende onderwijsperiode centraal staat. Dit helpt de student om de verbanden te zien tussen de verschillende vak- en vormingsgebieden in een onderwijsperiode.

Een voorbeeld van een beroepsthema in het tweede studiejaar is 'Vernieuwend onderwijs', waarbij studenten zich verdiepen in zienswijzen van onder andere Petersen, Montessori en Freinet. Eén van de eindopdrachten is een voorlichtingsbrochure te maken voor Rotterdamse ouders met als doel een geschikte en passende schoolkeuze te bevorderen. Andere beroepsthema's zijn 'Spelen en leren' in het eerste studiejaar en 'Visie en beleid' in het derde jaar.

De opleiding bevordert de verticale samenhang in het curriculum door middel van de vier onderscheiden betrokkenheidsfasen waarbij het niveau in de loop van de studie jaren toeneemt.

Het auditpanel is van oordeel dat de opleiding een mooi didactisch concept heeft met passende werkvormen, waarbij zij met name de praktijk- en kennisgerichte leerlijn op een natuurlijke wijze bij elkaar gebracht heeft. Er is sprake van duidelijke toename van complexiteit en goede samenhang in het programma. Het auditpanel is van oordeel de opleiding sinds de vorige visitatie in 2008 een goede verbetering heeft geleverd met betrekking tot de samenhang tussen kennis en praktijk.

Keuzeprogramma

In de studentgerichte leerlijn heeft de student naast de leeftijdsspecialisatie en de keuze voor twee vakgebieden, ook nog de mogelijkheid om door middel van keuzecursussen in de eerste twee studie jaren (2 x 6 EC) persoonlijke invulling te geven aan zijn studieloopbaan. Daarnaast kan hij voor 30 EC in het vierde jaar uit het hogeschool brede aanbod kiezen voor een verdiepende minor (bijvoorbeeld taal, rekenen, Engels, ICT) of beroepsoverstijgende minor (zoals voor- en vroegschoolse educatie).

Voor deeltijdstudenten biedt de opleiding een open minor (30 EC), waarbij de student in overleg met de stageschool zelf een onderwerp kiest. Iedere minor omvat een literatuurstudie en een onderzoek in de school naar het gekozen onderwerp.

De Academische Pabo biedt de studenten de mogelijkheid de keuzeruimte te gebruiken om de aanvullende leerdoelen te behalen. Zij volgen in de minorruimte bijvoorbeeld drie EUR-modulen en schrijven een onderzoeksvoorstel, dat vervolgens in het afstudeeronderzoek wordt uitgevoerd.

Naast het reguliere diploma kunnen studenten ook aanvullende kwalificaties behalen door middel van de Montessori-opleiding, het Talentontwikkeling/Tutorproject en de Yellow Brick Road. Voor de Yellow Brick Road heeft de opleiding een convenant gesloten met EarlyBird, dat in 2003 is ontstaan uit een initiatief van Stichting BOOR. Bij goed gevolg van deze vierjarige internationale specialisatie krijgen de studenten een certificaat waarmee zij les kunnen geven in tweetalig primair onderwijs, in vroeg vreemdetalenonderwijs Engels en op internationale scholen.

Tot slot heeft de student de mogelijkheid om cum laude of met een honoursdegree af te studeren. Het honoursprogramma richt zich op de talentontwikkeling van jongeren in een aantal Rotterdamse wijken.

Implementatie kennisbasis en kennisontwikkeling

Het auditpanel heeft vastgesteld dat de opleiding alle landelijke kennisbases en kennistoetsen heeft geïmplementeerd in haar programma. De opleiding maakt door middel van een schema inzichtelijk hoe zij de studiepunten over de kennisbases (vakken) heeft verdeeld over het kennisgestuurde onderwijs. Hoewel de kennisbasis voor Cultuureducatie landelijk nog niet is vastgesteld heeft de opleiding deze wel al met gebruikmaking van de conceptteksten ingevoerd. Dat vindt het auditpanel positief.

De opleiding heeft de BoKS-en van de eigen profileringsgebieden 'Lesgeven in de grote stad' en 'ICT' geïntegreerd in de andere vakken. Daarnaast biedt de opleiding twee aparte cursussen Diversiteit in het licht van 'Lesgeven in de grote stad'.

Studenten van de Academische Pabo volgen EUR-modulen gericht op onderwijswetenschappen, orthopedagogiek, methoden en technieken van onderzoek, statistiek en multiculturaliteit. Deze modulen sluiten aan op de aanvullende gedragsindicatoren van de Academische Pabo.

De vakgroepen van de opleiding bekijken jaarlijks of de literatuur moet worden aangepast. De Academische Pabo heeft voor de EUR-modulen een aanvullende literatuurlijst, met ong. 30% Engelstalige literatuur in jaar 1 tot ruim 70% in jaar 4. Het panel heeft vastgesteld dat zowel de Pabo als de Academische Pabo actuele literatuurlijsten met voldoende diepgang hanteren. De Pabo kan nog winst boeken als het gaat om internationale bronnen in de literatuurlijst. Het panel heeft vastgesteld dat hier tijdens de lessen wel gebruik van wordt gemaakt.

Het auditpanel heeft vastgesteld dat studenten cognitief behoorlijk uitgedaagd worden. Docenten en studenten uitten zich erg positief over de kennisbasis. Zij ervaren de kennisvergaring als een doorgaande lijn die in de loop van de studie vorm geeft aan de praktijk.

Ontwikkeling beroepsvaardigheden

De studenten ontwikkelen gedurende de gehele studie hun beroepsvaardigheden door middel van stages, projecten, intervisie en probleemgestuurd onderwijs (PGO). Door de goede ervaringen met het PGO bij de Academische Pabo zet men deze werkvorm nu ook in bij het derde studiejaar van de 'gewone' Pabo. Studenten werken hierbij zelfstandig in onderwijsgroepen en individueel met behulp van zeven stappen aan problemen die multidisciplinair benaderd moeten worden (bijvoorbeeld 'ouderbetrokkenheid'). Een team van inhoudsdeskundige docenten en lectoren zijn verantwoordelijk voor de inhoudelijke en procesmatige begeleiding van de studenten.

Het panel heeft ook een les PGO bij de Academische Pabo bezocht en heeft geconstateerd dat studenten inderdaad in staat bleken om zelfstandig de voorgelegde problematiek aan te pakken. Opvallend was het duidelijk zichtbare coachende gedrag van de docent hierbij.

De opleiding heeft recent haar stagemodel vernieuwd en geborgd door de stageontwikkelingsmeter (SOM) en het nieuwe stageboek. De SOM brengt aan de hand van de fase-indicatoren in beeld hoe de student zich heeft ontwikkeld binnen de verschillende competenties. Na elke onderwijsperiode vullen de student en de mentor de SOM in en voeren daarover een evaluatiegesprek. De stagebegeleider van de opleiding bezoekt minimaal één keer per stageperiode het stageadres en observeert een (deel van) een les en voert gesprekken met de student en zijn mentor over de voortgang.

Om de communicatie met de stagescholen te verbeteren en om beter beeld van de stages te verkrijgen heeft de opleiding vanaf 2013-2014 haar stagebegeleiders gekoppeld aan een aantal scholen in de regio, waardoor een stageschool met maximaal twee Pabo-begeleiders te maken heeft: één voor eerste en tweedejaars studenten en één voor derde en vierdejaars. Studenten van de Academische Pabo lopen stage op geselecteerde, grootstedelijke scholen, die betrokken willen zijn bij onderzoek en die minimaal één masteropgeleide leerkracht hebben die de student op een goede manier kan begeleiden.

Studenten uitten zich tijdens de gesprekken heel positief over de stage, de bruikbaarheid van de SOM en het stageboek. Het werkveld toonde zich tevreden over de stagiairs, waarvan het niveau de afgelopen jaren omhoog is gegaan. NSE 2013 wijst uit dat studenten op beide locaties tevreden zijn over de praktijkgerichtheid van de studie, de coaching vanuit de opleiding en de begeleiding op de stageplek.

Het auditpanel heeft vastgesteld dat de opleiding regelmatig contact heeft met de Beroepenveldcommissie en voortvarend aan de slag is gegaan met haar adviezen op het gebied van bijvoorbeeld ICT, tutortraject, Yellow Brick Road en Montessorionderwijs. Het auditpanel heeft daarnaast geconstateerd dat de opleiding het werkveld zelf nog niet geheel in haar systeem heeft kunnen opnemen. Dit wordt ook bevestigd door de uitkomsten van de enquête onder werkgevers (2013) waaruit blijkt dat stagescholen niet precies weten wat studenten op vakdidactisch gebied moeten leren en dat ze nog erg moeten wennen aan de SOM. Om beweging te krijgen in naar waar de opleiding naar toe wil, 'Opleiden in de School', moet zij, naar het oordeel van het auditpanel, de convenanten met betrekking tot 'Opleiden in de School' nu definitief maken met het werkveld, beleid afspreken en bovenschoolse directeuren opnemen in de BVC.

Het auditpanel heeft ook geconstateerd dat er binnen het Montessorionderwijs en de Academische Pabo al veel ervaring en kwaliteit aanwezig is op het gebied van het stageveld. Dit zijn naar het oordeel van het auditpanel dan ook mooie 'proeftuinen' waar de Pabo haar vruchten van kan plukken bij haar weg naar het 'Opleiden in de School'. Ook het BOSS traject met 17 geselecteerde basisscholen werkt hierbij ondersteunend. Belangrijk is nu, zo oordeelt het panel, met het werkveld te komen tot een gedeelde opleidingsvisie.

Ontwikkeling onderzoeksvaardigheden

Het auditpanel heeft geconstateerd dat er vanaf het eerste studiejaar een duidelijke onderzoekslijn in het hele programma aanwezig is. Studenten ontwikkelen hun onderzoeksvaardigheden binnen het praktijkgericht onderzoek op basis van de gedragsindicatoren onderzoeksvaardigheden. (Zie Standaard 1.)

De onderzoekslijn van de opleiding begint bij het project in jaar 1 waar studenten nog 'onbewust' en begeleid de onderzoekscyclus doorlopen. In jaar 2 biedt de opleiding de theorie van praktijkonderzoek aan. De studenten doorlopen nu 'bewust' en begeleid de onderzoekscyclus, overeenkomstig met hetgeen waar de BoKS behorend bij jaar 2 (basisfase) zich op richt. In de BoKS onderzoeksvaardigheden jaar 3 (profielingsfase) ligt het accent nu op het gebruik van (internationale) vakliteratuur en praktijkgericht onderzoek bij het werken aan de ontwikkeling en verbetering van het onderwijs binnen de gekozen leeftijdsprofielings. In jaar 4 (afstudeerfase) werken de studenten in groepen van vier aan een grote externe opdracht binnen de minor en individueel aan hun afstudeeronderzoek. In deze fase werken zij samen met het kenniscentrum Talentontwikkeling.

Studenten werken in tweedejaars projecten en de minor mee aan onderzoek van lectoraten. Voorbeelden hiervan zijn: (i) het RAAK-project Schoolcijfers in het kader van opbrengstgericht werken in het basisonderwijs; (ii) het onderzoek naar de positieve beïnvloeding van leesattitude en leesgedrag van kinderen in de minor 'Taalspecialist'; en (iii) het onderzoek naar voorbereidend technisch lezen in de groepen 1 en 2 eveneens in de minor 'Taalspecialist'. Studenten van de Academische Pabo nemen deel aan vier extra cursussen onderzoeksvaardigheden (kwalitatief) en drie EUR-modulen methoden en technieken (kwantitatief).

Het auditpanel heeft tijdens de visitatie vastgesteld dat de lectoraten van het Kenniscentrum Talentontwikkeling, die gekoppeld zijn aan het IvL, nauw betrokken zijn bij de ontwikkeling van de onderzoekslijn van de opleiding. Ze zijn vraagbaak voor docenten en studenten. Daarnaast treden zij met enige regelmaat op als 2^e beoordelaar bij afstudeerproducten, doen zij mee aan de discussie over de beoordelingscriteria (rubrics) en zijn ze betrokken bij de minor op het gebied van taalontwikkeling van kinderen met laaggeletterde ouders. De samenwerking met het Kenniscentrum wordt verder verstevigd door het nieuwe project 'Children's Zone', geïnitieerd door de Gemeente Rotterdam, dat gericht is op talentontwikkeling van de jeugd in zeven focuswijken in Rotterdam-Zuid, met als doel dat de huidige achterstand in schoolprestaties wordt ingelopen. Dit project biedt de opleiding nieuwe stages, projecten en onderzoeksmogelijkheden. Het panel heeft duidelijk een systeem van wederzijdse beïnvloeding tussen opleiding en lectoraat geconstateerd.

Internationale aspecten in het programma

Zoals bij Standaard 1 beschreven staat heeft het IvL internationaliseringsbeleid geformuleerd dat de opleiding uitvoert. Het auditpanel heeft vastgesteld dat de Pabo HR door haar eigen vakprofielings 'Lesgeven in de grote stad' vorm geeft aan de internationale oriëntatie in haar programma. Voorbeelden daarvan zijn de cursussen Diversiteit, Cultuureducatie en Engels. Daarnaast hebben studenten de mogelijkheid om onderdelen van de minor in het buitenland te volgen en deel te nemen aan internationale excursies naar onder andere België, Denemarken en de Verenigde Staten.

Studielast en studeerbaarheid

Zowel voltijd- als deeltijdstudenten, die het auditpanel sprak, vonden de studielast bij de opleiding wisselend. De opleiding werkt bijvoorbeeld met semesters waarin de stageweken kunnen variëren van drie tot vier weken. Studenten gaven aan dat de opleiding inmiddels gehoor heeft gegeven aan hun klachten. Zo mag er sinds 2011-2012 nog maar één toets per cursus worden afgenomen. Daarnaast heeft de opleiding het studielast-normeringsformulier ingevoerd waarin aangegeven wordt wat elk cursusonderdeel aan studietijd vergt.

Een goede actie is volgens het panel ook dat de opleiding de landelijke toetsen de plaats in heeft laten nemen van bestaande toetsen, waardoor de studielast niet hoger is geworden. Ook het opdelen van de lesstof van de wiscat-toetsen in kleinere summatieve toetsen om studenten voor te bereiden op de landelijke toets vindt het panel een goed initiatief om de studeerbaarheid te verhogen.

Docenten

Kwaliteit van de docenten

Het panel is overtuigd van de didactische kwaliteit en vakkennis van de docenten. Tijdens de bezochte lessen was het vooral onder de indruk van de natuurlijke manier waarop docenten in staat waren om hun studenten de drieslag over te brengen: 'Wie ben ik als professional en welke keuzes maak ik daarin?'; 'Wat betekent dat voor mijn studenten?'; en 'Welke didactische keuzes kan ik aan ze meegeven?'

De Erasmus Universiteit traint de docenten die tutor of practicumbegeleider zijn bij de EUR-modulen van de Academische Pabo. Om de 'gewone' Pabo ook te laten profiteren van de kennisontwikkeling die daar plaatsvindt wil de opleiding nu al haar (masteropgeleide) docenten ook gaan inzetten op de Academische Pabo. Dit vindt het auditpanel een positieve ontwikkeling.

Het Kenniscentrum Talentontwikkeling levert een belangrijke bijdrage aan de professionalisering door docenten die onderzoeks- of afstudeerprojecten begeleiden te scholen in onderzoeksvaardigheden en methoden en technieken. Per 2013-2014 ondersteunt het Kenniscentrum hen ook door middel van een (digitaal en fysiek) wekelijks spreekuur. Het Kenniscentrum deelt de '*frequently asked questions*' met de rest van het docententeam via Hint (het intranet van de hogeschool).

Kwaliteit van de mentoren op de stageplaats

De opleiding heeft ook al diverse maatregelen getroffen om de kwaliteit van mentoren op de stageplaatsen te verhogen. Dit houdt in dat de opleiding in het kader van het kwaliteitskeurmerk 'Samen Opleiden' jaarlijks drie scholingsbijeenkomsten voor mentoren en drie voor lio-coaches verzorgt. Zo zijn er: scholing van een groep leerkrachten van de Stichting Boor; een jaarlijkse themamiddag voor leraren in de basisscholen; een bijeenkomst voor stagecoördinatoren; en een vervolgcursus coaching. Verder organiseert de opleiding themabijeenkomsten voor schoolbesturen.

De opleiding heeft als verbeterpunt geformuleerd dat zij afspraken maakt met schoolbesturen dat iedere mentor ten minste een basiscursus coaching heeft gevolgd en dat de scholen mentoren en coaches faciliteren om de jaarlijkse trainingen en scholingsbijeenkomsten te kunnen bijwonen.

Tijdens de visitatie meldden studenten dat ze goede stageplaatsen hebben, maar dat het werken met producten, zoals de SOM en de Rubrics, hier nog niet altijd goed ingedaald is. Het auditpanel is van oordeel dat het rondmaken van de convenanten in het kader van 'Samen Opleiden' noodzakelijk is om een 'gesmeerd mechanisme' met het werkveld tot stand te brengen.

Voorzieningen

Opleidingsspecifieke faciliteiten en informatievoorziening

Het panel oordeelde positief over de opleidingsspecifieke voorzieningen en de mediatheek. Het panel was onder de indruk van de Digital-Learning-Lab-ruimte waar docenten kunnen experimenteren met digitale technieken. Volgens de aanwezige studenten zijn de elektronische leeromgeving N@tschool (vanwege uploadproblemen) en de grootte van de mailbox punten voor verbetering. Eén student meldde als aandachtspunt de communicatie over de roosters met de locatie Dordrecht.

Studiebegeleiding

De studieloopbaanbegeleiding begint met de startmeter die de opleiding aan het begin van het eerste studiejaar bij alle studenten afneemt. De startmeter meet de competenties, leerstijlen en motivatie. Op basis van de uitkomsten houdt de studieloopbaancoach (slc'er) het startgesprek met de student. De slc'er voert jaarlijks met iedere student minimaal vier individuele gesprekken, daarnaast begeleidt hij een aantal groeps- en intervisiebijeenkomsten die in het teken staan van studievaardigheden, beroepsoriëntatie en competentieontwikkeling. De slc'er is ook de stagebegeleider, zodat deze de student met zijn specifieke leervragen en ambities goed leert kennen. In geval van persoonlijke problemen verwijst hij de student zo nodig door naar de decaan. De slc'er voert de notities van de gesprekken die hij met de student voert in Osiris in, zodat deze ook beschikbaar zijn voor de student. De kwaliteit van de begeleiding wordt geborgd door afstemmings/ professionaliserings bijeenkomsten van studieloopbaancoaches, die vijf maal per jaar onder verantwoordelijkheid van de fasecoördinator plaatsvinden. Nieuwe begeleiders krijgen een basisscholing studieloopbaancoaching.

Een student kan zijn stage niet afronden als hij niet is bezocht door zijn stagebegeleider. De stagebegeleider bezoekt de student minimaal 1 keer per semester en als dat nodig is ook vaker. De slc-docenten worden intern getraind om de gewenste basiskwaliteit te borgen. Tijdens de audit bleek dat er nog wel enige bandbreedte is tussen studieloopbaanbegeleiders wat betreft coachingskwaliteit en frequentie en tijdstip van stagebezoeken. De opleiding, zo bleek het auditteam, probeert deze verschillen zo goed mogelijk te beperken.

Weging en Oordeel: voldoende

Het auditpanel heeft vastgesteld dat de opleiding een actueel, samenhangend, studeerbaar en transparant programma biedt. Het programma bevat ruime keuzemogelijkheden, een mooi didactisch concept en passende werkvormen. De onderzoekslijn is helder, het nieuwe stagemodel is qua inhoud op orde. Er zijn goede docenten c.q. lerarenopleiders. Hierbij is een mooi systemisch geheel zichtbaar.

Daarnaast stelt het auditpanel vast dat de samenwerking met het gehele werkveld nog traditioneel ingericht is, dat de opleiding nog geen gedeelde visie met het werkveld heeft gerealiseerd. Tevens zijn de coachingskwaliteit van de studieloopbaanbegeleider en de frequentie waarmee hij de stageplek bezoekt wisselend. Al deze punten in overweging nemende komt het auditpanel op Standaard 2 als geheel tot het oordeel 'voldoende'.

Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

Standaard 3: De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en toont aan dat de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd.

Toelichting NVAO: Het gerealiseerde niveau blijkt uit de tussentijdse en afsluitende toetsen, de afstudeerwerken en de wijze waarop afgestudeerden in de praktijk of in een vervolgopleiding functioneren. De toetsen en de beoordeling zijn valide, betrouwbaar en voor studenten inzichtelijk.

Bevindingen

Het toetsysteem

Uitgangspunten bij toetsing

De opleiding sluit met haar toetsstelsel aan bij de kaders die landelijk (Vereniging Hogescholen), wettelijk (t.a.v. functioneren examencommissie) en door de hogeschool en het Instituut (IvL) gesteld zijn. Per 2013-2014 heeft zij de landelijk vereiste kennisbases op het gebied van taal en rekenen/wiskunde in haar toetsstelsel geïmplementeerd. Zodra deze beschikbaar zijn zal de opleiding ook de landelijke toetsen voor de overige vakken in haar programma opnemen. De opleiding geeft binnen de genoemde kaders met haar eigen 'toetshuis' invulling aan het Rotterdams Toetsmodel.

Kennistoetsing

De opleiding geeft in haar toetsplan aan in welke programmaonderdelen per studiefase de kennisbases worden getoetst. Studenten behalen aan het eind van het tweede studiejaar het eindniveau van het kerndeel van de kennisbases. Voor de vakken Engels en bewegingsonderwijs geldt dat zij dit in het derde studiejaar behalen. Het eindniveau van het profieldeel (dus twee vakprofielingen) en de kennisbases generiek, taal en rekenen/wiskunde behalen zij aan het eind van het derde studiejaar. De opleiding heeft in 2013-2014 de landelijke digitale toetsen ingevoerd om het eindniveau te meten voor taal en rekenen/wiskunde. Zij voert de landelijke toetsen voor de overige vakken in zodra deze beschikbaar zijn.

Om het bereikte kennisniveau te toetsen heeft de opleiding per vak- en vormingsgebied de leerdoelen afgeleid uit de kennisbases, soms heeft zij deze aangevuld met leerdoelen uit de eigen profileringsgebieden (Lesgeven in de grote stad en ICT/digitale didactiek). Zij heeft deze leerdoelen vervolgens aan de cursussen gekoppeld waarin zij ze toetst.

Voor de deeltijdopleiding heeft de opleiding de cursusdoelen nog niet volledig afgeleid van de kennisbases. Dit doet zij tegelijk met de invoering van het nieuwe curriculum (2014-2015).

Inrichting van het toetsstelsel

De opleiding maakt door middel van een schema inzichtelijk hoe zij haar 'toetshuis' heeft ingericht. Zij heeft hiervoor de verschillende leerlijnen van het Rotterdams Onderwijs Model (ROM) gekoppeld aan de inhoud en de vorm van de verschillende toetsen. Vervolgens stelt de opleiding in haar toetsprogramma de volgende voorwaarden aan haar toetsen: (i) voldoende variatie in toetsvormen (methodenmix) die passen bij leerlijn en cursusdoelen; (ii) evenwichtige spreiding; (iii) individuele beoordeling; en (iv) één summatieve toets per cursus om de studeerbaarheid te verbeteren, het rendement te verhogen en de kwaliteit blijvend te borgen.

De opleiding heeft de competenties, indicatoren en BoKS per cursus omgezet in toetsbare cursusdoelen en opgenomen in de cursusbeschrijvingen. Ze vormen de grondslag voor de toetsmatrices en beoordelingscriteria van de bijbehorende toets.

De curriculumcommissie stelt, in opdracht van de onderwijsmanager, het toetsplan op waarin de niveauopbouw in de competentieontwikkeling en de toetsvormen zijn aangegeven. De opleiding maakt in relatie tot de ROM-lijnen gebruik van een methodemix van toetsinstrumenten omdat deze de meeste garantie biedt voor een betrouwbare en valide uitspraak over de competenties en kennis van de student: (i) kennistoets met open en/of gesloten vragen; (ii) casustoets met begrip- en toepassingsvragen; (iii) toets in het kader van een praktijkopdracht; (iv) vaardigheidstoets tijdens practica of het portfolio; (v) landelijke Wiscat en Cito toetsen; en (vi) EUR-modulen bij de Academische Pabo (kennistoetsen, PGO). Voor de vaststelling van het definitieve toetsplan vraagt de curriculumcommissie advies aan de examen- en toetscommissie.

De cursusbeheerder ontwerpt de cursus en de daarbij behorende toetsing. De curriculumcommissie controleert vervolgens: (i) de inhoud (de cursusbeheerder ontwerpt de toets en het beoordelingskader op basis van de BoKS en de (deel)competenties/gedragsindicatoren die in de betreffende cursus aan de orde zijn); (ii) de werkwijze (de cursusbeheerder legt de toets voor afname voor aan een collega uit het vakgebied (4-ogen-principe)); en (iii) de kwaliteit (de cursusbeheerder stuurt bij het ontwerpen van de toets op validiteit, betrouwbaarheid, transparantie en efficiëntie).

Aan het begin van een onderwijsperiode controleert de examencommissie of er van elke cursus toetsmatrijs, toets, hertoets, en antwoordmodel aanwezig zijn en of de toetscyclus geheel is doorlopen. De opleiding hanteert een toetscyclus waarin concrete stappen per fase (ontwerp, constructie, afname, beoordeling, evaluatie) doorlopen moeten worden. De examencommissie mandateert het beoordelen van de kwaliteit van de toetsen en geeft daarbij richtlijnen aan de toetscommissie.

De docenten geven tijdens de visitatie aan dat zij door het gebruik van de toetsmatrijzen nu bewuster omgaan met de kennisbases en de doelen die getoetst moeten worden. De opleiding heeft hier, zo zeggen zij, veel in geïnvesteerd door de scholingen die zij hebben gevolgd. De kennisbases en de rubrics die de opleiding voor de studiejaren 2012-2013 en 2013-2014 heeft ontwikkeld hebben volgens hen veel vooruitgang gebracht in de beoordeling van het niveau van de studenten. De studenten merkten op dat zij door de rubrics te gebruiken, bijvoorbeeld bij PGO en stage, beter in staat zijn tot zelfsturing en zicht hebben op wat er precies van hen verwacht wordt.

De toetscommissie beoordeelt, volgens een analysekalender, elke onderwijsperiode een aantal toetsen op kwaliteit. Zij koppelt haar bevindingen terug naar de cursusbeheerders en evalueert de uitgevoerde verbeteringen. Zij heeft hiertoe de beschikking over vijf screeningsinstrumenten: schriftelijke toetsen, verslagen, assessments, toets items en toetsmatrijzen. De examencommissie heeft in deze instrumenten de kwaliteitscriteria voor toetsen (valide, betrouwbaar, transparant) opgenomen. Bij de keuze van te analyseren toetsen let de toetscommissie er ook op dat alle verschillende toetsvormen binnen de ROM-lijnen en diverse vak- en vormingsgebieden aan de orde komen. De toetscommissie brengt ieder kwartaal verslag uit van haar bevindingen aan de examencommissie, die vervolgens het management informeert. De voorzitter van de toetscommissie is lid van de examencommissie, waardoor er continu afstemming en uitwisseling is over de toetsanalyses en de uitkomsten daarvan.

Uit het jaarverslag van de examencommissie (2011-2012 en 2012-2013) blijkt dat het systeem van toetsen van de opleiding voldoet aan het toetsbeleid. Er wordt een evenwichtige mix van toetsmethoden gehanteerd en de toetsvormen passen bij de gehanteerde werkvormen.

Ook het auditpanel heeft op basis van de documentatie, de ingekeken toetsen en de gevoerde gesprekken vastgesteld dat de opleiding een mooi uitgelijnd en adequaat toetsstelsel heeft met heldere procedures.

Afstudeerproces

De opleiding toetst het bereikte eindniveau van de student in de vierdejaars lio-stage door middel van het afstudeerassessment en het afstudeeronderzoek. De verdeling van de studiepunten in deze periode ziet er als volgt uit:

Assessmentdossier	10 EC
Afstudeeronderzoek	8 EC
Afstudeerassessment	11 EC
Studieloopbaancoaching en intervisie	1 EC
Totaal	30 EC

Figuur 3.1 Aangepast van Stageboek lio afstudeerfase 2013-2014

De student verzamelt gedurende de gehele liostageperiode bewijzen voor zijn ontwikkeling met betrekking tot de 17 deelcompetenties op startbekwaamheidsniveau en neemt deze op in zijn *Assessmentdossier*. De student geeft zelf een oordeel over zijn startbekwaamheid per competentie. De liocoach geeft een beoordelingsadvies en uiteindelijk beoordeelt de Pabobegeleider het assessmentdossier op de mate waarin het startbekwame gedrag is waargenomen. Een voldoende beoordeling voor het assessmentdossier is voorwaardelijk voor het doen van het afstudeerassessment

De opleiding heeft voor het *Afstudeeronderzoek* in overleg met het Kenniscentrum Talentontwikkeling zes thema's benoemd, die gericht zijn op de vraag wat professionals in Rotterdam moeten kennen en kunnen om kinderen, jongeren en (jong) volwassenen effectief te ondersteunen bij het ontplooiën van hun talenten op school, op de arbeidsmarkt en in hun sociale en persoonlijke omgeving: (i) de effectieve brede school; (ii) doorlopende leerlijnen voor- en vroegschoolse educatie – primair onderwijs – voortgezet onderwijs; (iii) vernieuwende didactische concepten; (iv) taalontwikkeling en taalverwerving; (v) ouderparticipatie en –empowerment; en (vi) opbrengstgericht werken. In 2013-2014 maakt de student een keuze uit het eerste, tweede, vierde en vijfde thema. Vanaf 2014-2015 komen daar het derde en zesde thema bij.

De student hanteert tijdens zijn Afstudeeronderzoek de onderzoekscyclus van Van der Donk & Van Lanen (2012), waarbij hij continu heen en weer pendelt tussen de verschillende fasen van de cyclus. De opleiding beoordeelt met het Afstudeeronderzoek deelcompetentie 5.2 (de leraar levert door onderzoek een innovatieve bijdrage aan de ontwikkeling en verbetering van de school), competentie 7 (competent in reflectie en ontwikkeling) en, afhankelijk van het onderzoek, specifieke andere deelcompetenties. De begeleidend docent en een tweede beoordelaar, een medewerker van het Kenniscentrum, beoordelen het afstudeeronderzoek. Als de twee beoordelaars niet tot overeenstemming komen benoemt de opleiding in overleg met de examencommissie een derde beoordelaar.

Voor het *Afstudeerassessment* beschrijft de student vijf complexe praktijksituaties volgens de STARR-methode die gezamenlijk alle zeven competenties van de opleiding moeten dekken en aantonen dat hij deze op het niveau van startbekwaamheid beheerst. (Zie Standaard 1.) Tevens maakt de student een video-opname die op het niveau van startbekwaamheid competent gedrag laat zien in een complexe beroepssituatie. Twee onafhankelijke assessoren onderzoeken de bewijskracht en voeren hierover met de student een criteriumgericht interview waarvan een bandopname wordt gemaakt. De assessoren beoordelen in dit gesprek met name of de student zijn handelen kan verantwoorden en onderbouwen en daarop kan reflecteren (Dublin descriptoren 1-5). Als de twee beoordelaars niet tot overeenstemming komen, wordt in overleg met de examencommissie een derde beoordelaar aangewezen.

Het afstudeerprogramma van *de Academische Pabo* (2014-2015) zal bestaan uit EUR-modulen, die samen met het schrijven van een onderzoeksvoorstel de minor vormen, een afstudeeronderzoek, een afstudeerstage (lintstage) en een afstudeerassessment.

Borging van de toetsing

De opleiding heeft voor de borging van de toetsing verschillende maatregelen genomen. Zij heeft een onafhankelijke examencommissie die, conform het toetsbeleid, alle wettelijke taken vervult. Zo is de examencommissie verantwoordelijk voor de kwaliteitsborging van de toetsen en is zij actief betrokken bij het opstellen van het toetsbeleid en de onderwijs- en examenregeling (OER). De examencommissie wijst examinatoren aan, deze moeten in het bezit zijn van een master en onderzoekservaring hebben. Een docent die deze kwalificaties heeft kan door de examencommissie worden benoemd als examinator of assessor.

De examencommissie houdt vier keer per jaar een spreekuur voor studenten. Daarnaast functioneert zij als vraagbaak voor docenten, sparring partner van het onderwijsmanagement en draagt zij onderwerpen op het gebied van toetsing aan voor de studiedagen.

De examencommissie heeft ook de BVC gevraagd de eindwerken van 2012-2013 te beoordelen op bruikbaarheid voor de praktijk. Uitkomst was dat 10 van de 16 eindwerken bruikbaar waren en dat de beoordelaars de formulieren niet consequent ingevuld en getekend hadden. De commissie heeft naar aanleiding hiervan en op basis van eigen steekproeven aan de opleiding het advies gegeven om docenten verder te professionaliseren en het Kenniscentrum hierbij te betrekken. Hier heeft de opleiding gevolg aan gegeven.

Het auditpanel is op basis van de documentatie en gevoerde gesprekken van oordeel dat de opleiding beschikt over een deskundige examencommissie die haar verantwoordelijkheid op een proactieve manier invult.

De opleiding heeft de inter-beoordelaarsbetrouwbaarheid geborgd door het werkveld voor de beoordeling van de stage te betrekken bij de SOM; en door de tweede beoordelaar bij het afstudeeronderzoek en het afstudeerassessment.

Om ook het afstudeerproces tijdens de afbouw in Dordrecht te borgen functioneren alle afstudeerdocenten van de locatie in Rotterdam ook in Dordrecht.

De opleiding maakt bij het beoordelen van projecten, PGO en afstudeeronderzoek gebruik van rubrics. Nadat zij de rubrics in 2012-2013 voor het eerst had gebruikt bij de beoordeling van afstudeerwerken, heeft zij ze na evaluatie verder aangescherpt voor het studiejaar 2013-2014. De opleiding gaat ze nu voor de projecten en PGO ook verder uitwerken.

Het auditpanel heeft na bestudering van de afstudeerwerken van 2013-2013 en 2013-2014 vastgesteld dat de opleiding met de invoering van de rubrics een grote verbetering heeft gemaakt in haar beoordeling sinds de vorige visitatie (2008). Met name bij de eindwerken van 2013-2014 heeft de opleiding, naar het oordeel van het auditpanel, met behulp van de rubrics heel helder gemaakt hoe zij tot de eindcijfers is gekomen. De rubrics zijn nu, zo oordeelde het auditpanel, inhoudelijk van goede kwaliteit.

De opleiding heeft het onderwerp 'toetsing' opgenomen in het scholingsplan van de opleiding. Assessoren van het propedeuse- en afstudeerassessment volgen daarom ieder jaar verplichte professionaliseringsbijeenkomsten. Per 2013-2014 ondersteunt het Kenniscentrum Talentontwikkeling begeleiders van het afstudeeronderzoek via spreekuren en bijeenkomsten. Dat vindt het auditpanel een sterk punt.

De opleiding verzorgt regelmatig trainingen en intervisiebijeenkomsten voor afstudeerbegeleiders en -beoordelaars. In kalibratiesessies, die de examencommissie minimaal tweemaal per jaar organiseert, discussiëren beoordelaars van afstudeeronderzoek en kenniscentrum onder andere over hoe de opleiding de rubrics eenduidig in de organisatie neer kan zetten en over de wijze waarop zij studenten kunnen begeleiden bij het formuleren van een goede onderzoeksvraag. Ook dit vindt het auditpanel een hele goede ontwikkeling.

Ook de leden van de examencommissie en toetscommissie hebben de afgelopen twee jaar de nodige scholing en themabijeenkomsten gevolgd. Voor deskundigheid en advies kunnen examen- en toetscommissies terecht bij de dienst O&K (Onderwijs & Kwaliteit).

Het auditpanel is onder de indruk van de wijze waarop de opleiding haar systeem van toetsen en beoordelen heeft ingericht en geborgd. Het heeft vastgesteld dat de opleiding zich gedraagt als de onderzoekende professional in het onderhouden en uitbouwen van haar eigen toetsstelsel en dat zij (en niet het Kenniscentrum) beschikt over het eigenaarschap van de rubrics.

Gerealiseerd niveau

Het auditpanel heeft werken van verschillende studiejaren bestudeerd (onder andere kennistoetsen beroepsproducten en assessments) en heeft vastgesteld dat deze van goede kwaliteit zijn. In de loop van de studie neemt de complexiteit van de toetsopdrachten toe en wordt er een grotere zelfstandigheid van de student verwacht. De studenten die het auditpanel sprak waren zeer tevreden over de toetsen. Vooral door het gebruik van de rubrics is hen duidelijk wat er van hen wordt verwacht.

Het auditpanel heeft voorafgaand aan de audit een overzicht ontvangen van alle studenten die in de studiejaren 2012-2013 en 2014-2015 afgestudeerd zijn. Het overzicht bevatte informatie over de cijfers voor alle examenonderdelen.

Het auditpanel heeft, conform voorschrift van de NVAO, uit de geleverde overzichten een selectie gemaakt van totaal 20 studenten, verspreid over beide locaties en alle varianten, wier afstudeerproducten het heeft beoordeeld. Het auditpanel heeft tevens de geluidsfragmenten van de geselecteerde afstudeerassessments van 2013-2014 ontvangen en beluisterd. De steekproef is aselekt en gestratificeerd uitgevoerd.

Het auditpanel heeft vastgesteld dat de afstudeerwerken van beide studiejaren zonder twijfel van bachelorniveau waren. Het auditpanel vindt het type onderzoeksvragen dat het heeft gezien inhoudelijk relevant voor een bachelor leraar basisonderwijs.

Het auditpanel noemde de relatie van de eindwerken met het beroep in beide jaren 'krachtig'. Alle onderwerpen hadden een connectie met de stad Rotterdam en waren zowel qua structuur als qua inhoud heel gedegen. Het auditpanel ziet ontwikkelingskansen bij de inkadering van het praktijkonderzoek door middel van de zes thema's die met het Kenniscentrum zijn overeengekomen. Hierdoor kan de opleiding het werkveld nog beter tegemoetkomen.

Ook de beoordelingen door de docenten waren goed uitgevoerd. De beoordeling door het auditpanel kwam in alle gevallen overeen met die van de docenten. Na aanscherping van de rubrics heeft het auditpanel qua transparantie een grote verbetering gezien in de beoordelingen van de afstudeerwerken van 2013-2014. Daarnaast bleek ook het aanwezige werkveld, waar veel oud-studenten werken, erg tevreden over het functioneren van de afgestudeerden van de opleiding. De aanwezige alumni merkten bovendien op dat, terwijl zij destijds nog achter de feiten aanliepen, de afgestudeerden van nu duidelijk op de feiten vooruit lopen.

De opleiding oordeelt derhalve positief over het door de opleiding gerealiseerde eindniveau, een oordeel dat door de aanwezige werkveldvertegenwoordigers werd bevestigd.

Weging en Oordeel: goed

In de afweging tussen (i) een mooi uitgelijnd en adequaat toetsstelsel met heldere procedures, waarvan de opleiding zelf het eigenaarschap draagt; (ii) (landelijke) kennistoetsen die volledig zijn geïntegreerd in het curriculum; (iii) een deskundige examencommissie die haar verantwoordelijkheid op een proactieve manier invult; en (iv) een goed eindniveau komt het auditpanel op Standaard 3 tot het oordeel 'goed'.

4. ALGEMEEN EINDOORDEEL

De hbo-bachelor Opleiding tot Leraar Basisonderwijs van Hogeschool Rotterdam biedt een helder gestructureerd, actueel en sterk op kwaliteitsverbetering van het onderwijs gericht programma aan dat direct aansluit op de set landelijk vastgestelde eindkwalificaties enerzijds en op de behoefte aan hooggekwalificeerde professionals anderzijds.

De kracht van de opleiding ligt in (a) het inzicht in de actuele ontwikkelingen (sterkten en zwakten) binnen het onderwijs, (b) het accent op innovatief onderzoek en (c) het hoge niveau van de vakinhoudelijke scholing. Deze kenmerken zijn zichtbaar in (i) de samenstelling van het docententeam, (ii) de doelstelling, inhoud en werkvormen van het programma, (iii) de inrichting van onderzoekscomponent, (iv) het weldoordacht didactisch concept en (v) een zorgvuldig uitgebalanceerd systeem van toetsen & beoordelen. De opleiding heeft, ondanks de frequente contacten met de beroepspraktijk, nog geen gedeelde visie gerealiseerd, waardoor de samenwerking met het werkveld nog traditioneel ingericht is.

Gelet op de kwaliteit van de hbo-bacheloropleiding tot Leraar Basisonderwijs van Hogeschool Rotterdam, is het panel van oordeel, dat zij in aanmerking komt voor een accreditatie voor een periode van zes jaar.

5. AANBEVELINGEN

Het auditpanel beveelt de opleiding aan:

- de ervaringen op het gebied van stages en opleidingsscholen bij de concepten Academische Pabo, Montessori en Yellow Brick Road te gebruiken voor de verdere ontwikkeling van de Opleidingsscholen (proeftuinen);
- met het gehele werkveld te komen tot een gedeelde opleidingsvisie en overeenkomstig beroepsbeeld, zodat niet alle discussies telkens opnieuw gevoerd hoeven te worden;
- samen met het werkveld aandacht te besteden aan de inductiefase na de opleiding, met als doel afgestudeerden langere tijd te behouden voor het werkveld.

Het auditpanel ziet ontwikkelingskansen bij de inkadering van het praktijkonderzoek door middel van de zes thema's die met het Kenniscentrum zijn overeengekomen. Hierdoor kan de opleiding het werkveld nog beter tegemoetkomen.

BIJLAGE I   Scoretabel

Scoretabel paneloordelen Hogeschool Rotterdam hbo-bachelor Opleiding tot Leraar Basisonderwijs voltijd	
Standaard	Oordeel
Standaard 1. De beoogde eindkwalificaties	G
Standaard 2. Onderwijsleeromgeving	V
Standaard 3. Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	G
Algemeen eindoordeel	G

Scoretabel paneloordelen Hogeschool Rotterdam hbo-bachelor Opleiding tot Leraar Basisonderwijs deeltijd	
Standaard	Oordeel
Standaard 1. De beoogde eindkwalificaties	G
Standaard 2. Onderwijsleeromgeving	V
Standaard 3. Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	G
Algemeen eindoordeel	G

Scoretabel paneloordelen Hogeschool Rotterdam hbo-bachelor Opleiding tot Leraar Basisonderwijs Academische Pabo Rotterdam en Dordrecht	
Standaard	Oordeel
Standaard 1. De beoogde eindkwalificaties	G
Standaard 2. Onderwijsleeromgeving	V
Standaard 3. Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	G
Algemeen eindoordeel	G

BIJLAGE II Opleidings specifieke eindkwalificaties

Matrixbenadering door koppeling SBL-competenties en Dublin-descriptoren

SBL-competenties/ Dublin-descriptoren	1. Interpersoonlijk	2. Pedagogisch	3. Vakinhoudelijk en didactisch	4. Organisatorisch	5. Samenwerken met collega's	6. Samenwerken met de omgeving	7. Reflectie en ontwikkeling
a. Kennis en inzicht Met inachtneming van: Theoretische (wetenschap- pelijke, actuele) en methodische kennis m.b.t.:	<ul style="list-style-type: none"> ° communicatie, ° interculturele communicatie, ° groepsdynamica. 	<ul style="list-style-type: none"> ° opvoeding, leren, ontwikkeling, en mogelijkheden/belemmeringen daarbinnen, ° identiteitsontwikkeling en culturele bepaaldheid. 	<ul style="list-style-type: none"> ° fundamenteel en leerinhoud vakken, ° didactiek (in relatie tot leren), ° opbouw en samenhang schoolmethodes, doorlopende leerlijnen. 	<ul style="list-style-type: none"> ° klassenmanagement, ° organisatorische aspecten van leeromgevingen. 	<ul style="list-style-type: none"> ° samenwerking en onderwijsinnovatie ° kwaliteitszorg, ° leerlingvolgsystemen, ° organisatievormen voor scholen. 	<ul style="list-style-type: none"> ° Infrastructuur waar scholen onderdeel van zijn: ° sociaal, cultureel, maatschappelijk, ° educatief, ° economisch. 	<ul style="list-style-type: none"> ° (gedrags)psychologie ° loopbaanontwikkeling, ° vormen van professionele ontwikkeling.
b. Toepassen kennis en inzicht Met inachtneming van: In een specifieke onderwijscontext kunnen ontwerpen en 'uitvoeren en passend maken' van (m.b.v. praktische, gesitueerde kennis)	...methodieken op basis van integratie tussen praktische kennis, methodische en theoretische kennis en op basis van diagnose van de eigen praktijk.	...methodieken op basis van integratie tussen praktische kennis (leefwereld en beleving), methodische en theoretische kennis en op basis van diagnose van de eigen praktijk.	...leerinhoud via methodieken en didactiek op basis van integratie tussen praktische kennis (schoolmethodes en leerinhouden), methodische en theoretische kennis en op basis van diagnose van de eigen praktijk.	...organisatiemodellen op basis van integratie tussen praktische kennis, methodische en theoretische kennis en op basis van diagnose van de eigen praktijk.	...innovaties, methodieken en didactiek, in teamverband op basis van integratie tussen praktische kennis, methodische en theoretische kennis en op basis van diagnose van de schoolpraktijk.	...de complementaire bijdrage tussen school en omgeving, in onderling overleg, op basis van integratie tussen praktische kennis, methodische en theoretische kennis en op basis van diagnose.	Benutten van theoretische, methodische en praktische kennis voor reflectie en zelfonderzoek resulterend in sterke zwakte analyse en ontwikkelingsvragen.
c. Oordeelsvorming Met inachtneming van: Vanuit culturele en levensbeschouwelijke bepaaldheid Beredeneerde keuzes maken, mede op basis van praktijkonderzoek (met inbegrip van diagnostiek) m.b.t.	...interactiepatronen en interventiemogelijkheden, en gericht op verbetering eigen (school)praktijk.	...opvoeden, leren en ontwikkeling, en gericht op verbetering eigen (school)praktijk.	...didactiek (in relatie tot leren) en inhoud van het vak, en gericht op verbetering eigen (school)praktijk.	...klassenmanagement en organisatie leeromgeving en gericht op verbeteren eigen (school)praktijk.	...schoolontwikkeling en innovatie. Dit in onderling overleg.	...samenwerkingsrelatie en van daaruit op verbeteren eigen schoolpraktijk. Dit in onderling overleg.	...eigen professionele bekwaamheid en van daaruit systematisch werken aan ontwikkelingsvragen.
d. Communicatie Met inachtneming van: Uitleggen en verantwoorden van keuzes rekening houdend met de doelgroep t.a.v.	...opvoeden, leren en ontwikkeling. doelgroep (leerlingen)	...didactiek (in relatie tot leren) en inhoud van het vak. doelgroep (leerlingen)	...didactiek (in relatie tot leren) en inhoud van het vak. doelgroep (leerlingen)	...klassenmanagement, organisatie en leeromgeving. doelgroep (leerlingen)	...schoolontwikkeling en innovatie. doelgroep (m.n. collega's, directie, bestuur)	...samenwerking met de omgeving. doelgroep (m.n. ouders, instellingen, bedrijfsleven)	...de eigen professionele identiteit en ontwikkeling en van daaruit vormgeving aan het beroep.
e. Leervaardigheden Met inachtneming van: Systematisch oriënteren, plannen, uitvoeren van ontwikkel- en verbeteracties en reflecteren op	...eigen onderwijspraktijk en kunnen inschakelen van professionele leervormen (o.a. via interventie, supervisie).	...eigen onderwijspraktijk en kunnen inschakelen van professionele leervormen (o.a. via interventie, supervisie).	...eigen onderwijspraktijk en kunnen inschakelen van professionele leervormen (o.a. via interventie, supervisie).	...eigen onderwijspraktijk en kunnen inschakelen van professionele leervormen (o.a. via interventie, supervisie).	...gemeenschappelijke onderwijspraktijk en kunnen inschakelen van professionele leervormen (o.a. via interventie, supervisie).	...samenwerkingsrelatie tussen school en omgeving en kunnen inschakelen van professionele leervormen (o.a. via interventie, supervisie).	*eigen reflectie en ontwikkeling (metarelectie) en kunnen inschakelen van professionele leervormen (o.a. via interventie, supervisie).

Competentieprofiel Pabo HR

Competentie	Deelcompetentie
<p>1. Interpersoonlijk competent De leraar primair onderwijs zorgt ervoor dat in zijn groep een prettig leef- en werkklimaat heerst. Voor dat klimaat is hij verantwoordelijk. De kennis, vaardigheden en de houding die dat vraagt vallen onder zijn interpersoonlijke competentie.</p>	<p>1.1. De leraar is zich bewust van zijn identiteit, houding en gedrag en de invloed daarvan op de kinderen en handelt hiernaar. 1.2. De leraar beïnvloedt de sociale interactie, groepsprocessen en de communicatie in zijn groep om een goede samenwerking van en met de kinderen te bewerkstelligen.</p>
<p>2. Pedagogisch competent De leraar primair onderwijs bevordert de sociaal-emotionele en morele ontwikkeling van de kinderen. Hij helpt hen een zelfstandig en verantwoordelijk persoon te worden. De kennis, vaardigheden en de houding die dat vraagt vallen onder zijn pedagogische competentie.</p>	<p>2.1. De leraar kent de kinderen. 2.2. De leraar kan orde houden. 2.3. De leraar is zich bewust van zijn pedagogische verantwoordelijkheid en handelt hiernaar door op professionele wijze een veilige leeromgeving en pedagogisch klimaat tot stand te brengen, waarin kinderen zich kunnen ontwikkelen tot zelfstandige en verantwoordelijke personen.</p>
<p>3. Vakinhoudelijk en vakdidactisch competent De leraar primair onderwijs helpt de kinderen zich de culturele bagage eigen te maken die samengevat is in de kerndoelen voor het primair onderwijs en die elke deelnemer aan de samenleving nodig heeft om volwaardig te kunnen functioneren. De didactiek is het gereedschap voor de leraar om dit op een bij de leerlingen passende en gevarieerde wijze vorm te geven. De kennis, vaardigheden en de houding die dat vraagt vallen onder zijn vakinhoudelijke en didactische competentie.</p>	<p>3.1. De leraar kan onderwijs voorbereiden. 3.2. De leraar kan onderwijs uitvoeren. 3.3. De leraar kan onderwijs evalueren. 3.4. De leraar kan onderwijs afstemmen op de kinderen.</p>
<p>4. Organisatorisch competent De leraar primair onderwijs draagt zorg voor alle aspecten van klassenmanagement ten behoeve van zijn groep. Daarnaast speelt hij een rol bij het organiseren van schoolactiviteiten. De vaardigheden en de houding die dat vraagt vallen onder zijn organisatorische competentie.</p>	<p>4.1. De leraar levert door middel van zijn organisatie een bijdrage aan het leef- en werkklimaat in de klas. 4.2. De leraar levert een constructieve bijdrage aan de schoolorganisatie.</p>
<p>5. Competent in het samenwerken met collega's De leraar primair onderwijs zorgt ervoor dat zijn werk en dat van zijn collega's op school goed op elkaar zijn afgestemd. Hij draagt ook bij aan het goed functioneren van de schoolorganisatie. De vaardigheden en houding die dat vraagt vallen onder de competentie samenwerken met collega's.</p>	<p>5.1. De leraar werkt constructief samen met collega's. 5.2. De leraar levert door onderzoek een innovatieve bijdrage aan de ontwikkeling en verbetering van de school.</p>
<p>6. Competent in het samenwerken met de omgeving van de school De leraar primair onderwijs onderhoudt contacten met de ouders of verzorgers van de kinderen. Hij zorgt ervoor dat zijn professionele handelen en dat van anderen buiten de school goed op elkaar zijn afgestemd. De vaardigheden en de houding die dat vraagt vallen onder de competentie samenwerken met de omgeving.</p>	<p>6.1. De leraar werkt samen met ouders. 6.2. De leraar werkt samen met externen.</p>
<p>7. Competent in reflectie en ontwikkeling De leraar primair onderwijs ontwikkelt en professionaliseert zich voortdurend. Hij denkt regelmatig na over zijn beroepsopvattingen en zijn professionele bekwaamheid en streeft ernaar zijn beroepsuitoefening bij de tijd te houden en te verbeteren. De vaardigheden en de houding die dat vraagt vallen onder de competentie reflectie en ontwikkeling.</p>	<p>7.1. De leraar werkt procesmatig aan zijn professionele ontwikkeling. 7.2. De leraar onderzoekt, expliciteert en ontwikkelt zijn opvattingen over het onderwijs</p>

Jaar 2

Dekkingsmatrix vakmanschap meesterschap																				
Opleiding PABO jaar 1																				
ROM	Cursusnaam	Cursuscode	sp	Deelcompetentie																
			Toets	1.1	1.2	2.1	2.2	2.3	3.1	3.2	3.3	3.4	4.1	4.2	5.1	5.2	6.1	6.2	7.1	7.2
	Onderwijsperiode 1: Ontwikkelingskenmerken		8																	
KG	Onderwijskunde jongere kind groep 3 en 4	PABROK2B	-																	
KG	Taal jongere kind groep 3 en 4-1	PABRNEZB1	2 O			2T			2T	2T	2T	2T			2T	2T	2T		1A	
KG	Rekenen-Wiskunde jk groep 3 en 4-1	PABRWI2B1	1 S						2T											
KG	Gecijferdheid 7	PABRCU7	1 S						2T											
KG	Natuur en Techniek jk groep 3 en 4	PABRNT2B	1 V	2A				2A	2T	2T	2T	2T	2A							
KG	Drama jongere kind groep 3 en 4	PABRDR2B	1 O	2T		2T	2T	1A	2T	2T	2T	2T							3A	
KG	Muziek jongere kind groep 3 en 4	PABRMU2B	1 O	2T					2T	2T	2A	2A	2A							
SG	Basiscursus SLC 2	PABRBC2	1 -								2A								2A	2A
PG	Stage jongere kind groep 3 en 4	PABRST2B	-																	
	Onderwijsperiode 2: Vernieuwend onderwijs		16	1.1	1.2	2.1	2.2	2.3	3.1	3.2	3.3	3.4	4.1	4.2	5.1	5.2	6.1	6.2	7.1	7.2
KG	Onderwijskunde jongere kind groep 3 en 4	PABROK2B	3 S		2A	2A	2A	2A	2T	2A		2A	2A				2A			
KG	Taal jongere kind groep 3 en 4-2	PABRNEZB2	2 S						2T	1A		1A								2T
KG	Rekenen-Wiskunde jk groep 3 en 4-2	PABRWI2B2	1 V						2T	2T	2T								2A	
KG	Gecijferdheid 6	PABRCU6	1 S						2T											
KG	Geschiedenis jongere kind groep 3 en 4	PABRGS2B	1 S	2A	2A				2T	2A	2A	2A								
KG	Beeldend Tekenen	PABRBT2	1 S						2T	2T	2T									
KG	Schrijven jongere kind groep 3 en 4 *	PABRSC2B	1 S	1A	1A			1A	2T	1A	1A	1A	1A							
PG	Stage jongere kind groep 3 en 4	PABRST2B	6 O	2T	2T	2T	2T	2T	2T	2T	2T	2T	2T	2T	2T	2T	2T	2T	2T	2T
	Onderwijsperiode 3: Multi-dimensionale klas		10	1.1	1.2	2.1	2.2	2.3	3.1	3.2	3.3	3.4	4.1	4.2	5.1	5.2	6.1	6.2	7.1	7.2
KG	Onderwijskunde oudere kind groep 7 en 8	PABROK2D	-																	
KG	Taal oudere kind groep 7 en 8-1	PABRNEZD1	1 S						2T	2T	2T	3T								
KG	Rekenen-Wiskunde ok groep 7 en 8-1	PABRWI2D1	1 V						2T	2T	2T									2T
KG	Gecijferdheid 5	PABRCU5	1 S						2T											
KG	Aardrijkskunde oudere kind groep 7 en 8-1	PABRAK2D1	1 S						2T	2A	2A								3A	
KG	Natuur en Techniek oudere kind groep 7 en 8	PABRNT2D	1 V						2T	2T	2T	2T						2T		
KG	Muziek oudere kind groep 7 en 8	PABRMU2D	1 P	1A					2T	2T	1A	1A	1A						2T	
KG	Drama oudere kind groep 7 en 8	PABRDR2D	1 O			2A	2A	2A	2T	2T	2T									
KG	Diversiteit ICO	PABRCMT5	1 S	1A	1A				1T											
KG	Bewegingsonderwijs MRT	PABRBO2D	1 S	1A	1A	1A		1A	1T				1A	1A	1A					1A
KG	Cultuureducatieweek 2	PABRCW2	1 O	1A					2T	2T	2T	2T								2T
PG	Stage oudere kind groep 7 en 8	PABRST2D	-																	
	Onderwijsperiode 4: Geïntegreerd onderwijs		19	1.1	1.2	2.1	2.2	2.3	3.1	3.2	3.3	3.4	4.1	4.2	5.1	5.2	6.1	6.2	7.1	7.2
KG	Onderwijskunde oudere kind groep 7 en 8	PABROK2D	3 O	2T	2T	2T			2T							2T			3T	2T
KG	Taal oudere kind groep 7 en 8-2	PABRNEZD2	3 S		1A				2T	2T	3T	1A								
KG	Rekenen-Wiskunde ok groep 7 en 8-2	PABRWI2D2	1 S						2T	2A	2A									
KG	Gecijferdheid 8	PABRCU8	1 S						2T											
KG	Geschiedenis oudere kind groep 7 en 8	PABRGS2D	1 S	2A	2A				2T	2A	2A	2A								
KG	Aardrijkskunde oudere kind groep 7 en 8-2	PABRAK2D2	1 S	1A	1A	1A		1A	2T	1A	1A		1A							
KG	Beeldend Beeldbeschouwing	PABRBB2	1 D						2T	2A	3A	2A								
PG	Stage oudere kind groep 7 en 8	PABRST2D	5 O	2T	2T	2T	2T	2T	2T	2T	2T	2T	2T	2T	2T	2T	2T	2T	2T	2T
PG	Project Pabo-2	PABRPR2	3											2T	2T	2T			2A	2T
	Overige		7																	
SG	Individuele slc-begeleiding	PABRSL2	1																2A	2A
SG	Keuzeonderwijs		6																	
			60																	

* deel van de klassen in blok 1

Legenda

- 1A = kennis, aanbod
- 1T = kennis, toets
- 2A = toepassen, aanbod
- 2T = toepassen, toets
- 3A = inzicht, aanbod
- 3T = inzicht, toets

Legenda

Bij de kolom 'Toets':

- AS = Assessment
- D = Digitale toets
- MC = Multiple choice
- M = Mondeling
- O = Oprichting
- P = Presentatie
- S = Schriftelijk
- S* = Herkansing schriftelijke toets
- V = Verslag

Jaar 3

Dekkingsmatrix vakmanschap meesterschap																						
Opleiding PABO jaar 1																						
ROM	Cursusnaam	Cursuscode	sp	Deelcompetentie																		
			Toets	1.1	1.2	2.1	2.2	2.3	3.1	3.2	3.3	3.4	4.1	4.2	5.1	5.2	6.1	6.2	7.1	7.2		
	Onderwijsperiode 1: Ontwikkelingskenmerken		10																			
PG	Ontwikkelings- en leerlijnen	PABROL3P	5	O					3T						3T							
PG	Opbrengstgericht werken	PABROW3P	5	O					3T	3T	3T	3T	3T									
KG	Voorbereiden landelijke eindtoets taal	PABRNE3KB							2A													
KG	Voorbereiden landelijke eindtoets rekenen	PABRWI3KB							2A													
PG	Stage jaar 3-1	PABRST31																				
	Onderwijsperiode 2		20		1.1	1.2	2.1	2.2	2.3	3.1	3.2	3.3	3.4	4.1	4.2	5.1	5.2	6.1	6.2	7.1	7.2	
PG	Handelingsgericht werken	PABRHW3P	5	O		3T	3T													3T		
PG	Visie en beleid	PABRVB3P	5	O										3T		3T	3T			3T	3T	
KG	Voorbereiden landelijke eindtoets taal	PABRNE3KB	1							2A												
KG	Voorbereiden landelijke eindtoets rekenen	PABRWI3KB	1							2A												
PG	Stage jaar 3-1	PABRST31	8	O	2T	2T	2T	2T	2T	2T	2T	2T	2T	2T	2T	2T	2T	2T	2T	2T	2T	
	Onderwijsperiode 3		9		1.1	1.2	2.1	2.2	2.3	3.1	3.2	3.3	3.4	4.1	4.2	5.1	5.2	6.1	6.2	7.1	7.2	
KG	Wereldvakgebied, keuze uit:		4																			
KG	> Aardrijkskunde-1	PABRAK3V1		S, O						3T	3A	3A									3A	
KG	> Geschiedenis-1	PABRGS3V1		S, O						3T							3T					
KG	> Natuur-1	PABRNT3V1		S, O						3T	3A	3A	3A									
KG	Kunstvakgebied, keuze uit:		4																			
KG	> Beeldend-1	PABRBE3V1		O						2T	2T	2T		2A		1A	2A		1A	3T		
KG	> Drama-1	PABDRD3V1		O	1A	1A	1A	1A	1A	1A		1A	1A	1A		1A		1A		1A		
KG	> Muziek-1	PABRMU3V1		O	2T					3T	2T	2A	2A	2T		2T	3T		2A	3T	3T	
KG	Engels jk-1 / ok-1 (PABREN301)	PABREN3J1	1	O						2A	3T	2A	2A	2A	2A							
SG	Studieoefeningscoaching	PABRSL3																			3A	3A
PG	Stage jaar 3-2	PABRST32																				
	Onderwijsperiode 4		21		1.1	1.2	2.1	2.2	2.3	3.1	3.2	3.3	3.4	4.1	4.2	5.1	5.2	6.1	6.2	7.1	7.2	
KG	Wereldvakgebied, keuze uit:		4																			
KG	> Aardrijkskunde-2	PABRAK3V2		O						3T	3T	3T									3A	3T
KG	> Geschiedenis-2	PABRGS3V2		O						3T							3T					
KG	> Natuur-2	PABRNT3V2		O						3T	3T	3T	3T								3T	
KG	Kunstvakgebied, keuze uit:		4																			
KG	> Beeldend-2	PABRBE3V2		O						3T	3T	3T	3T				3T				3T	
KG	> Drama-2	PABDRD3V2		O	2A	2A	2A	2A	2A	3T	3T	3T	3T	2A		2T	2T	2T		3T	3T	
KG	> Muziek-2	PABRMU3V2		O	2T					3T	2T	3T		2T		2A	2T		2T	3T	3T	
KG	Engels jk-2 / ok-2 (PABREN302)	PABREN3J2	1	O						2A	3T	2A	2A	2A	2A							
KG	Bewegingsonderwijs MRT*	PABRBT5	1	S		2A	2A			2T	2A	2A	2A	2A	1A				1A			
SG	Studieoefeningscoaching	PABRSL3	1																		3A	3A
PG	Stage jaar 3-2	PABRST32	10	O	3T	3T	3T	3T	3T	3T	3T	3T	3T	3T	3T	3T	3T	3T	3T	3T	3T	
	Overige		0																			
SG	Individuele slc-begeleiding	PABRSL3																			3A	3A
			60																			

* deel van de klassen in blok 3

Legenda

- 1A = kennis, aanbod
- 1T = kennis, toets
- 2A = toepassen, aanbod
- 2T = toepassen, toets
- 3A = inzicht, aanbod
- 3T = inzicht, toets

Legenda

- Bij de kolom 'Toets':
- AS = Assessment
  - D = Digitale toets
  - MC = Multiple choice
  - M = Mondeling
  - O = Odracht
  - P = Presentatie
  - S = Schriftelijk
  - S* = Herkansing schriftelijke toets
  - V = Verslag

Jaar 4

Dekkingsmatrix vakmanschap meesterschap																						
Opleiding PABO jaar 1																						
ROM	Cursusnaam	Cursuscode	sp	Deelcompetentie																		
				Toets	1.1	1.2	2.1	2.2	2.3	3.1	3.2	3.3	3.4	4.1	4.2	5.1	5.2	6.1	6.2	7.1	7.2	
	Onderwijsperiode 1: Ontwikkelingskenmerken		15																			
SG	Minor		15																			
	Onderwijsperiode 2		15																			
SG	Minor		15																			
	Onderwijsperiode 3		10																			
PG	Assessmentdossier	PABRLIO40	10		3T	3T	3T	3T	3T	3T	3T	3T	3T	3T	3T	3T	3T	3T	3T	3T	3T	3T
PG	Afstudeeronderzoek	PABRLIO41			3T	3T	3T	3T	3T	3T	3T	3T	3T	3T	3T	3T	3T	3T	3T	3T	3T	3T
SG	SLC-intervisie	PABRLIO43			3T	3T	3T	3T	3T	3T	3T	3T	3T	3T	3T	3T	3T	3T	3T	3T	3T	3T
	Onderwijsperiode 4		20																			
PG	Afstudeeronderzoek	PABRLIO41	8		3T	3T	3T	3T	3T	3T	3T	3T	3T	3T	3T	3T	3T	3T	3T	3T	3T	3T
PG	Afstudeerassessment	PABRLIO42	11		3T	3T	3T	3T	3T	3T	3T	3T	3T	3T	3T	3T	3T	3T	3T	3T	3T	3T
SG	SLC-intervisie	PABRLIO43	1																			3T
																						3T
	Overige		0																			
SG	Individuele slc-begeleiding	PABRLIO43																			3A	3A
			60																			

Legenda

- 1A = kennis, aanbod
- 1T = kennis, toets
- 2A = toepassen, aanbod
- 2T = toepassen, toets
- 3A = inzicht, aanbod
- 3T = inzicht, toets

Legenda

- Bij de kolom 'Toets':
- AS = Assessment
- D = Digitale toets
- MC = Multiple choice
- M = Mondeling
- O = Opdracht
- P = Presentatie
- S = Schriftelijk
- S* = Herkansing schriftelijke toets
- V = Verslag

BIJLAGE IV Programma, werkwijze en beslisregels

Auditprogramma Beperkte Opleidingsbeoordeling t.b.v. hbo-bachelor Opleiding tot Leraar Basisonderwijs – Hogeschool Rotterdam – 18 en 19 september 2014

Dag 1: 18 september 2014

Tijd	Lokaal	Gesprekspartners (incl. namen en functies)	Gespreksdeelnemers	Gespreksonderwerpen
12.00 - 13.30	MP.L.00.105 en MP.L.00.106	Inloop & ontvangst auditpanel Intern overleg auditpanel	Directie, management	
12.15 - Uiterlijk 13.15	MP.L.00.105 MP.L.00.112	Lunch audit team Management		
13.30 - 14.45	MP.L.00.105	Presentatie van de opleiding (ca. 10 minuten) doorlopend in gesprek met het management	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rob Elgershuizen: directeur IvL 2. Lia Lugthart, onderwijsmanager 3. Tamara de Vos, onderwijsmanager 4. Marten van Gilst, onderwijsmanager 	Presentatie van de opleiding en gesprek over: <ul style="list-style-type: none"> - eigenheid opleiding, Rotterdams Onderwijsmodel - ambities - ontwikkeling van de opleiding - relatie beroepenveld - kwaliteit instromende student - werkplekleren/opleiden in de school - academische pabo - internationale focus - Visie op praktijkgericht onderzoek / lectoraat & kenniskring - borging hbo-niveau - focuspuntenbrief
14.45 - 15.00		Pauze audit team		
14.45 - 15.00	MP.L.00.112	Debriefing management	Alle docenten die aan de visitatie deelnemen zijn hiervoor uitgenodigd.	
15.00 - 15.30		Kenmerkende lessituatie (door de opleiding nader in te vullen)		
15.30 - 15.45		Pauze		
15.45 - 16.45	MP.L.00.105	Open spreekuur docenten/studenten Rondleiding opleidingsspecifieke voorzieningen (auditpanel splitst zich)		
16.45 - 17.30	MP.L.00.105	Overleg auditpanel en afronding dag		

Dag 2: 19 september 2014

Tijd	Lokaal	Gesprekspartners (incl. namen en functies)	Gespreksdeelnemers	Gespreksonderwerpen
08.15 – 08.30		Inloop & ontvangst auditpanel		
Uiterlijk 08.15	MP.L.00.112	Alle docenten zijn aanwezig. Briefing docenten VT en acpa.		
08.30 – 09.30	MP.L.00.105	Docenten voltijd en Academische Pabo <i>(waaronder docenten uit de opleidingscommissie)</i> Samenhangende onderwijsleeromgeving	<ol style="list-style-type: none"> 1. Joëlle de Groot: docent Montessori-onderwijs 2. Ghisla Hermens: docent kunstvakken; voorzitter opleidingscommissie 3. Suzanne Hofman: docent rekenen en wiskunde 4. Lau Mijnders: docent Taal / Nederlands 5. Karin Winkel: docent Engels, voorzitter ICT werkgroep 6. Claudia Scheepers: docent academische pabo 7. Wendy Klaver: docent pedagogiek / onderwijskunde, coördinator afstuderen 8. Annemarie van Efferink: docent pedagogiek / onderwijskunde, coördinator propedeuse 	<ul style="list-style-type: none"> - Curriculumontwikkeling, - evaluatie en –bijstelling in het algemeen - Kenmerken en inhoud van het programma (karakteristieken) - Samenhang programma (ook instroom, aansluiting – propedeuse) - Implementatie kennisbasis - Praktijkcomponent/opleiden in de school - Internationale dimensie - Toetsbeleid, toetsen en beoordelen (ook kennistoetsing) - Toegepast onderzoek - Studieloopbaanbegeleiding - Studeerbaarheid, studielast - Relatie met / input van beroepenveld - Professionele ruimte / scholing - Werkdruk
Uiterlijk 09.30	MP.L.00.112	Studenten VT en Academische Pabo zijn aanwezig. Briefing studenten VT en acpa.		
09.30	MP.L.00.112	Debriefing docenten VT en Academische Pabo gesprek visitatiepanel.		
09.45 – 10.45	MP.L.00.105	Studenten voltijd en Academische Pabo <i>(waaronder studenten Dordrecht en uit de opleidingscommissie)</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Maroussia Setrokarijo tweedejaars 2. Jasper Breur tweedejaars 3. Sharon van Dam (Dordrecht) tweedejaars 4. Davey Kooy derdejaars 5. Annick Peters (acpa + OC) vierdejaars 6. Jola Schwarz vierdejaars 7. Marijke Biesot 2014 afgestudeerd 	<ul style="list-style-type: none"> - Kwaliteit docenten - Informatievoorziening - Aansluiting vooropleiding / toelating - Opleiden in de (stage)school - Toetsen en beoordelen - Afstuderen - Studiebegeleiding, studeerbaarheid / studielast - Materiële voorzieningen
Uiterlijk 10.45	MP.L.00.112	Studenten DT zijn aanwezig. Briefing studenten DT		
10.45	MP.L.00.112	Debriefing studenten VT en Academische Pabo.		
11.00 – 11.45		Studenten deeltijd <i>(waaronder studenten Dordrecht en uit de opleidingscommissie)</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Richard Rakké, tweedejaars 2. Ode Brinkman, derdejaars 3. Mark van Zoest, derdejaars 4. Peter Schraders vierdejaars 5. Martijn Rovers 2014 afgestudeerd 	<ul style="list-style-type: none"> - Kwaliteit docenten - Informatievoorziening - Aansluiting vooropleiding / toelating - Opleiden in de (stage)school - Toetsen en beoordelen - Afstuderen - Studiebegeleiding, studeerbaarheid / studielast - Materiële voorzieningen

Tijd	Lokaal	Gesprekspartners (incl. namen en functies)	Gespreksdeelnemers	Gespreksonderwerpen
Uiterlijk 11.30	MP.L.00.112	Examencommissie/Toetscommissie en Curriculumcommissie aanwezig		
11.45	MP.L.00.112	Debriefing Studenten DT		
11.45 – 12.00	MP.L.00.112	Briefing Examencommissie/Toetscommissie en Curriculumcommissie		
11.45 – 12.30	MP.L.00.105	Lunch visitatiepanel		
11.45 – 12.30	MP.L.00.112	Lunch opleiding: MT, studenten, docenten		
12.30 – 13.30	MP.L.00.105	Examencommissie/Toetscommissie en Curriculumcommissie	<ol style="list-style-type: none"> 1. Cindy Polet: voorzitter examencommissie, docent geschiedenis 2. Josine Cats: vicevoorzitter examencommissie, docent pedagogiek / onderwijskunde 3. Vincent Bax: voorzitter curriculum commissie, docent aardrijkskunde 4. Eva Verwijmeren: lid toetscommissie, docent rekenen / wiskunde 5. Robbert Hoogendijk: lid toetscommissie, docent pedagogiek / onderwijskunde 6. Simone Costongs: lid curriculum commissie, docent pedagogiek / onderwijskunde 	<ul style="list-style-type: none"> - Taken en rollen van de verschillende commissies - Bevoegdheden, ook met het oog op de Wet Versterking Besturing - Relatie tot het management - Kwaliteitsborging toetsen en beoordelen - (Relatie tot de) Toetscommissie - Kwaliteitsborging afstudeerders - Kwaliteitsborging opleiden in de (stage)school
Uiterlijk 13.30	MP.L.00.112	Kenniscentrum/lectora at Talentontwikkeling aanwezig Briefing		
13.30	MP.L.00.112	Examencommissie/Toetscommissie en Curriculumcommissie Debriefing		
13.45 – 14.15	MP.L.00.105	Kenniscentrum/lectora at Talentontwikkeling	<ol style="list-style-type: none"> 1. Frans Spierings: programmadirecteur kenniscentrum / lector 2. Willem de Vos: hoofddocent kenniscentrum 3. Mariette Lusse: lector kenniscentrum 4. Marlon Ruwette: pabodocent taal / promovenda 	<ul style="list-style-type: none"> - Praktijkgericht onderzoek - Onderzoeksleerlijn - Kwaliteitsborging afstudeeronderzoek
Uiterlijk 14.00	MP.L.00.112	Werkveldvertegenwoordiging / Alumni aanwezig Briefing		
14.15	MP.L.00.112	Debriefing Kenniscentrum/lectora at Talentontwikkeling		

Tijd	Lokaal	Gesprekspartners (incl. namen en functies)	Gespreksdeelnemers	Gespreksonderwerpen
14.15 – 15.00	MP.L.00.105	Werkveldvertegenwoordiging / Alumni <i>(eventueel parallelgesprek)</i>	BVC <ol style="list-style-type: none"> 1. Pieter Roelofs, CvB Stichting Wijzer, Vlaardingen / Maassluis 2. Peter Bergen: directeur obs de Wilgenstam, Rotterdam 3. Wil Kouwenhoven: directeur obs Klim-Op, Capelle a.d. IJssel 4. Mac Steenaart, bovenschools manager po, stichting BOOR, Rotterdam Alumni <ol style="list-style-type: none"> 1. Jan-Willem Verhoef, SO Yulius, locatie de Wilgen, Barendrecht 2. Semra Sevim, obs de Klimop, Rotterdam 	<u>Gespreksonderwerpen Werkveld:</u> contacten met opleiding over onder andere: actuele ontwikkelingen en doorvertaling naar programma - andere wensen vanuit het werkveld - eigen inkleuring opleiding - stage en begeleiding - onderzoekscomponent - niveau <u>Gespreksonderwerpen Alumni:</u> o.a. kwaliteit en relevantie van de opleiding (programma, docenten) - functioneren in de praktijk of vervolgopleiding
15.00	MP.L.00.112	Debriefing Werkveldvertegenwoordiging / Alumni		
15.00 – 15.15	MP.L.00.105	Pauze		
15.15 – 16.00		Pending issues te bepalen door auditpanel <i>(alle gesprekspartners zijn hiervoor beschikbaar, met uitzondering van werkveldvertegenwoordiging en alumni)</i>		
16.00 – 17.00	MP.L.00.105	Auditpanel		
17.00 – 18.00	MP.L.00.105	Terugkoppeling door auditpanel c.q. voorzitter	Docenten, MT pabo en directie IvL	

Werkwijze

Bij de beoordeling van de betreffende voltijd en deeltijd opleidingen en Academische Pabo is uitgegaan van het door de NVAO vastgestelde "Beoordelingskader accreditatiestelsel hoger onderwijs" van

22 november 2011. Daarin staan de standaarden vermeld waarop het panel zich bij de beperkte opleidingsbeoordeling van een opleiding moet richten en de criteria aan de hand waarvan het panel moet bepalen of de basiskwaliteit van die opleiding als voldoende kan worden beoordeeld.

Op basis van de door opleiding geleverde documentatie heeft het auditpanel zich een beeld kunnen vormen van de primaire en secundaire processen van de voltijd- en deeltijd varianten en Academische Pabo.

De visitatie was gericht op een verificatie van de bevindingen uit de documentenanalyse en het verkrijgen van aanvullende informatie over de inhoud van het programma. Dit geschiedde door gesprekken met vertegenwoordigers van de opleiding, studenten en het werkveld, die waren te kenschetsen als 'gesprekken tussen vakgenoten'.

De verificatie door het auditpanel geschiedde door verscheidene malen hetzelfde onderwerp met verschillende geleidingen te bespreken en aan de hand van additionele documentatie en - daar waar het de huisvesting en de materiële voorzieningen betreft- ook door eigen waarneming.

Na overleg met de betreffende opleiding heeft het auditpanel met in achtneming van de daartoe strekkende regels van de NVAO en op basis van zijn documentanalyse en de daaruit voortvloeiende specifieke aandachtspunten de keuze van de gesprekspartners vastgesteld.

Een open spreekuur maakte deel uit van het programma. Het auditpanel heeft geconstateerd, dat de betreffende opleiding het open spreekuur tijdig en op correcte wijze onder de aandacht heeft gebracht van studenten en medewerkers.

Tijdens het locatiebezoek heeft het auditpanel at random een aantal lessen bezocht en met de daar aanwezige studenten gesproken.

Het oordeel van het auditpanel vastgelegd in een conceptrapport werd aan de opleiding voorgelegd voor een toets op eventuele feitelijke onjuistheden.

Beslisregels

Volgens de NVAO-Beslisregels Accreditatie kan een onderwerp 'onvoldoende', 'voldoende', 'goed' of 'excellent' scores. Hobéon heeft de beslisregels toegepast, zoals deze zijn opgesomd in het 'Beoordelingskaders accreditatiestelsel hoger onderwijs, 22 november 2011'.

Wanneer er sprake is van verschillende varianten van een opleiding (bijvoorbeeld: voltijd, deeltijd en duaal), dan moet uit de beoordeling blijken dat voor elke variant de basiskwaliteit is gewaarborgd op grond van de standaarden uit het betreffende beoordelingskader om te komen tot een positief eindoordeel over de opleiding.

Indien een opleiding onder één CROHO-registratie wordt aangeboden op meerdere locaties, kan de opleiding alleen voor accreditatie in aanmerking komen als uit de beoordeling blijkt dat elke locatie voldoet aan de in het betreffende kader genoemde standaarden voor basiskwaliteit.

Beperkte opleidingsbeoordeling

- Het eindoordeel over een opleiding is in elk geval 'onvoldoende' indien standaard 1 of 3 als 'onvoldoende' beoordeeld wordt. Een onvoldoende bij standaard 1 kan niet leiden tot het toekennen van een herstelperiode door de NVAO.
- Het eindoordeel over een opleiding kan alleen 'goed' zijn indien ten minste twee standaarden als 'goed' worden beoordeeld; waaronder in elk geval standaard 3.
- Het eindoordeel over een opleiding kan alleen 'excellent' zijn indien ten minste twee standaarden als 'excellent' worden beoordeeld; waaronder in elk geval standaard 3.

BIJLAGE V Lijst geraadpleegde documenten

Lijst geraadpleegde documenten, conform richtlijn van de NVAO

- Kritische reflectie Bachelor Pedagogische Academie voor het Basisonderwijs voltijd en deeltijd, juni 2014
- Beleidsstukken en brondocumenten behorende bij Kritische Reflectie, opleidingsprofiel en Competentieprofiel & KennisBoKS-en Pabo HR.
- Organigram instelling / Organigram opleiding.
- Domeinspecifiek referentiekader en de eindkwalificaties
- Schematisch programmaoverzicht.
- Inhoudsbeschrijving (op hoofdlijnen) van de programmaonderdelen, met vermelding van
  - eindkwalificaties, leerdoelen, werkvormen, wijze van toetsen, literatuur (verplicht / aanbevolen), betrokken docent(en) en studiepunten.
- Onderwijs- en examenregeling – OER.
- Overzicht van het ingezette personeel
  - naam, functie, omvang aanstelling, graad en deskundigheid
  - differentiatie in graad uitgedrukt in % van het totaal.
- Overzichtslijst van *alle* eindwerken van de laatste twee jaar (of van portfolio's / werkstukken waaruit het door de student bereikte eindniveau kan worden afgeleid).
- Overzicht van de contacten met het (internationale) werkveld.
- Samenvatting en analyse recente evaluatieresultaten en relevante managementinformatie.
- Verslagen overleg in relevante commissies / organen.
- Documentatie over student- en docenttevredenheid.
- Toetsopgaven + beoordelingscriteria en normering (antwoordmodellen) en een representatieve selectie van gemaakte toetsen (presentaties, stageverslagen, assessments, portfolio's e.d.) en beoordelingen.
- Handboeken en overig studiemateriaal.

Het auditpanel heeft de volgende eindwerken bekeken⁴:

Aantal	Studentnummer	Variant
1	0818887	VT Rotterdam
2	0813263	VT Rotterdam
3	0816681	VT Dordrecht
4	0812168	DT Rotterdam
5	0834028	VT Rotterdam
6	0795179	VT Rotterdam
7	0831425	VT Rotterdam
8	0834014	DT Dordrecht
9	0816331	VT Rotterdam
10	0819124	VT Rotterdam
11	0837439	DT Dordrecht
12	0832912	VT Rotterdam
13	0804095	VT Rotterdam
14	0842678	DT Rotterdam
15	0775094	DT Rotterdam
16	0816640	DT Dordrecht
17	0859933	DT Dordrecht
18	083213	VT Rotterdam
19	0834228	VT Rotterdam
20	0840621	DT Rotterdam

⁴ Om redenen van privacy zijn hier uitsluitend de studentnummers weergegeven. Namen van de afgestudeerde studenten en de titels van de eindwerken zijn bekend bij de secretaris van het auditpanel.

BIJLAGE VI Overzicht auditpanel

Samenstelling, expertise en korte functiebeschrijvingen (cv's) van voorzitter, leden en secretaris.

Panelleden	Expertise - audit - kwaliteitszorg	Expertise - onderwijs	Expertise - werkveld	Expertise - vakinhoud	Expertise - internationaal	Expertise - studentzaken
De heer drs. R.B. van der Herberg <i>voorzitter</i>	X	X				
Mevrouw drs. E.M. Suasso de Lima de Prado <i>deskundige</i>		X	X	X	X	
De heer W.J.J. van Brecht <i>deskundige</i>	X	X	X	X		
Mevrouw E. Geus <i>studentlid</i>						X
Mevrouw drs. L. Blom-van Veen <i>secretaris</i>	X	X				

Korte functiebeschrijvingen
De heer Van der Herberg is partner bij Hobéon en heeft ruime ervaring met audits voortgezet en hoger onderwijs; <u>voorheen schoolleider van een grote onderwijsorganisatie in het voortgezet onderwijs.</u>
Mevrouw Suasso is hogeschooldocent pedagogiek/onderwijskunde aan de pabo van Saxion Hengelo (voorheen Edith Stein).
De heer Van Brecht is sinds februari 2014 directeur-bestuurder van Villa Primair; voorheen directeur en vervolgens voorzitter College van Bestuur St. Katholieke Scholen Westelijk Weidegebied (SKSWW).
Mevrouw Geus is derdejaars student aan de Universitaire Pabo van Amsterdam die wordt verzorgd door de Hogeschool van Amsterdam en de Universiteit van Amsterdam
NVAO gecertificeerd secretaris d.d. 2010: Mevrouw Blom-van Veen

Op 27 mei 2014 heeft de NVAO goedkeuring gegeven aan de samenstelling van het auditpanel t.b.v. de beoordeling van de hbo-bachelor Opleiding tot leraar Basisonderwijs, van Hogeschool Rotterdam, onder nummer 2966.

De door alle panelleden ondertekende onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaringen zijn in het bezit van de NVAO. In deze verklaring verklaren de panelleden gedurende tenminste vijf jaar voorafgaand aan de audit geen zakelijke noch persoonlijke binding te hebben gehad met de betrokken instelling -anders dan die in het kader van de werkzaamheden als lid van het auditpanel van het Evaluatiebureau-, die een onafhankelijke oordeelvorming ten positieve of ten negatieve zou kunnen beïnvloeden.

Strategische dienstverlener voor kennisintensieve organisaties

Lange Voorhout 14
2514 ED Den Haag

T (070) 30 66 800

F (070) 30 66 870

E info@hobeon.nl

I www.hobeon.nl